

**ALAPJOGOKÉRT
KÖZPONT**

**ŐSZINTESÉG, BÁTORSÁG, BÜSZKESÉG
ÚJRA NAGGYÁ TESZIK MAGYARORSZÁGOT**

BÜSZKESÉG

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. Nemzetépítés és egy szuverén Magyarország	4
1.1. Nemzetpolitika, avagy a magyar nemzet határokon átívelő újraegyesítése	5
1.2. Kiállás a nemzeti magabírás és identitás mellett	9
1.3. Küzdelem a bevándorlás ellen	14
1.4. Szuverén Kelet-Közép Európa, szuverén magyar külpolitika	18
1.5. A nemzeti kultúra felértékelődése	23
2. Közösségeink megerősítése.....	26
2.1. Növekvő egyházi részvétel	27
2.2. Egy új nemzetstratégiai ágazat, a sport	29
2.3. A valódi civil szervezetek támogatása	32
2.4. A családok megerősítése és az életszínvonal javítása.....	33
3. Emelkedő életminőség	40
3.1. Oktatás helyett nevelés.....	40
3.2. Erőn felül teljesítő egészségügy	42
3.3. XXI. századi Magyarország	44

Bevezetés

Kutatásunk előző részeiben áttekintettük Magyarországot, illetve a 2010-ben megválasztott kormányerők szempontjából kiemelt jelentőségű válságócokat, valamint az előző évtizedekben hátrahagyott örökséget is. Az „Őszinteség” című első részben ismertettük, milyen módon nézett szembe az új kormány a legnagyobb nehézségekkel. A „Bátorság” című részben elemeztük az állam, a magyar gazdaság átalakítását, ennek hatásait a pártrendszerre, valamint a kormány válságkezelési politikáját. A harmadik, „Büszkeség” címet viselő részben két fő célunk van: (1) bemutatni a 2010-20-as időszak legfontosabb kormányzati eredményeit, (2) mindezekkel alátámasztani azt, hogy 2010 korszakhatár, ahol nem egyszerű kormányváltás, hanem egy szemléletváltás és egy alapvető szellemi fordulat történt.

Ahogy az Alapjogokért Központ igazgatója összefoglalta, *„(...) Magyarország politikailag és gazdaságilag is stabil. Az állam és a nagy társadalmi ellátórendszerek biztonságosan működnek. Azonban az őszinteségre rakódó bátorság, a politikában vagy a gazdaságban alkalmazott leleményes megoldások sokszor önmagukban állónak tűnnek, ha az érintettek – a társadalom – nem érzékelik, hogy >>mi végre is történik mindez<<, miért szükséges küzdeni, folyamatosan konfliktust vállalni, miközben – éppen utóbbiak miatt, de paradox módon – a stabilitás és biztonság (már) adott. A büszkeség nem politikai, sokkal inkább érzelmi és >>interdiszciplináris<< kategóriája az, ami összefoglalóan megadhatja erre a választ.*

A modern társadalomtudomány és politikai elemzés sok esetben kizárólag >>szakmai logarléccel<<, technokrata szemszögből méri egy-egy kormányzás sikerességét, és elfeledkezik arról, hogy annál fontosabb – legalábbis azon túlmutató – szempontok is relevánsak. Legfőképpen az, hogy mi is a generális cél azon túlmenően, hogy az országot menedzseljék, és a hétköznapi élet a megszokott, nyugodt mederben folyjék. Az elmúlt tíz év kormányzásának eddigi tapasztalata arra az előfeltevésre enged következtetni, hogy e jövőbe mutató cél a nemzeti büszkeség, önbírással visszaszerzése, Magyarország újbóli >>naggyá tétele<<. Ennek felmutatása, hogy száz év távlatából országépítéssel lehet és kell emlékezni Trianonra.”¹

¹ Szánthó Miklós: „Őszinteség, bátorság, büszkeség. Korszakot jelenthet-e tíz év >>Újra naggyá tesszük Magyarországot<< kormányzati filozófiája?”. 2020. február 26. Internetes elérhetőség: <https://magyarnemzet.hu/velemeney/oszinteseg-batorsag-buszkeseg-7812674/>

1. Nemzetépítés és egy szuverén Magyarország

2002 és 2010 között a baloldali kormányok egy megalkuvó, az internacionalizmus baloldali hagyományain alapuló, időnként kirekesztő nemzetpolitikai irányvonalat képviseltek. Az uniós csatlakozás után nem voltak képesek olyan nemzeti víziót felvázolni, amely mögé a magyarok meghatározó többsége fel tudott volna sorakozni. Orbán Viktor gyökeres változtatások mellett döntött a nemzetpolitika viszonylatában is. A vajdasági Palicson elmondott 2010-es Szent István-napi beszédében felelevenítette a feldarabolt királyfiról szóló mesét, akit először hét darabba vágnak, majd utána varázsfüvel és ráolvasással összeragasztanak, végül pedig a királyfi életre kel. A mesének a szétszabdalt nemzettestre vonatkozó olvasata egyértelmű: létezik az orvosság, amely *„a szétszilált városokat, a szétszakított családokat, a több részre szakított nemzetet képes összeragasztani, úgy hívják, hogy nemzeti együttműködés”*.²

A külhoni magyarok kettős állampolgárságának 2010-es parlamenti megszavazása ebben az ügyben paradigmaváltást hozott, és néhány szélsőséges eseten kívül ebben a kiemelten fontos nemzetpolitikai ügyben gyakorlatilag nemzeti egység jött létre. A kettős állampolgárság intézményét óriási hiba volna a múlt tragikumának enyhítéseként, vagy a közös emlékezés gesztusaként értelmezni. Sokkal inkább jut érvényre benne a felismerés, hogy a sikeres nemzet lehetősége nem születhet meg a külhoni magyar közösségek létbiztonsága nélkül.

Mindez ráadásul szintén egy multifunkcionális intézkedés. Kiemelt céljai: a határon túli magyarok segítése, és az ottani közösségek megmaradásának támogatása. Viszont ezzel együtt járnak „célzott mellékhatású” intézkedések is. Míg természetesen az elsődleges hatás a legfontosabb, vagyis az egy nemzethez tartozók közös állampolgárságának tudata, a nemzet jogi (újra)egyesítése, addig működnek egyéb fontos hatások is. Ilyen az utazási könnyítés a schengeni övezeten kívül élő magyaroknak, vagy éppen a magyarországi munkavállalás és tanulás könnyítése az anyaországon kívülről jövőknek.

A kormány a nemzetpolitikai célokhoz elsőként a megfelelő intézményrendszert igyekezett hozzárendelni: hat év után ismét összehívta a Magyar Állandó Értekezletet, valamint

² Orbán Viktor beszéde Palicsfürdőn. 2010. augusztus 14. Internetes elérhetőség: <https://2010-2014.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/miniszterelnok/beszedekek-publikaciok-interjuk/orban-viktor-beszede-palicsfurdon-2010-augusztus-14>

felállította a Magyar Diaszpóra Tanácsot. Az intézményi keretek felvázolását követően ugyanakkor érdemes azt is megvizsgálni, hogy az új kabinet pontosan milyen alapvetések mentén eszközölt változást a nemzetpolitikában, illetve ezt követően azt is áttekintjük, milyen egyéb, kiemelt lépéseket tett egy önfelfogásában, nemzettudatában és önmagáért való kiállásában szuverén Magyarország megteremtésének irányába.

1.1. Nemzetpolitika, avagy a magyar nemzet határokon átívelő újraegyesítése

A második Orbán-kormány a hivatalba lépésének kezdetétől világossá tette, hogy alapfelfogása szerint minden magyar felelős minden magyarért, valamint azt is, hogy a magyar a történelem alakulása miatt egy világnemzet. Mindezt nemcsak a kettős állampolgárság, illetve a külföldiek számára regisztrációval elérhető szavazati jog megadásával képviselte. Első intézkedéseinek egyikeként a trianoni békediktátum aláírásának napját, június 4-ét a Nemzeti Összetartozás Emléknapjának nyilvánította. A Magyar Állandó Értekezletet (MÁÉRT), a legfőbb magyar–magyar politikai egyeztető fórumot – hatéves szünet után – 2010 novemberében ismét működtetni kezdte. Ez az az intézmény, ahol az anyaországi parlamenti pártok képviselői, illetve a külföldi vezetők rendszeresen egyeztetni tudnak az összmagyarság legfontosabb kérdéseiről. Immár egy évtizede Orbán Viktor ezen a fórumon szokott magasabb perspektívájú áttekintést adni a kormányzás nemzetpolitikai szempontból releváns irányairól is.

A MÁÉRT mellett 2011-ben megalapították a Magyar Diaszpóra Tanácsot, amely a világszerte „szétszórtságban” élő 2,5 millió magyar legfontosabb politikai fóruma. A kormányfő ezen új fórum első ülésén világossá tette, hogy az új intézmény létrehozása nem kizárólag szellemi vagy szimbolikus jelentőséggel, hanem ezeken túlmutató értékekkel bír: *„A mi gazdasági teljesítményünket, tisztelt Hölgyeim és Uraim, megsokszorozhatja, ha határokon kívül és belül minél többen bíznak az ország erejében, lehetőségében és jövőjében, és minél többen akarnak cselekvő részesei lenni Magyarországnak sikereinek, és minél inkább részt akarnak venni abban, ami itt folyik Magyarországon. Még egyszerűbben fogalmazva: 14-15 millió magyar sokkal többre képes, mint 10 millió. S ki mástól nyerhetne határainkon kívülről erőt a nemzet, mint azoktól a magyaroktól, akiket a történelem vihara a XX. században messzire repítették hazájuktól, de akik mindig is megőrizték hűségüket, ragaszkodásukat, szeretetüket*

Magyarország iránt. Ahogy egyszer már volt szerencsém egy amerikai ünnepi beszédben ezt elmondani: így vált fölfogásom szerint a magyar nemzet világnemzetté. Ennek előnyei is vannak.”³

A MÁÉRT után, de még a Diaszpóra Tanács létrehozása előtt fogadta el az Országgyűlés Magyarország Alaptörvényét. Az ebben megfogalmazott alapelv szerint Magyarország felelősséget visel a határain túl élő magyarok sorsáért. Mindezt számos eszközzel kifejezésre is juttatták. A kormány céljaként 2010-ben – ismét – megjelent a határokon átívelő nemzetegyesítés eszméje, és ennek jegyében olyan programokat indítottak, amelyek hosszú távon hozzájárultak a külhoni magyarság szülőföldön való boldogulásához (Giró-Szász 2019, 222-224).

Összességében elmondható, hogy a kabinet megsokszorozta a határon túli magyarok támogatásait, amíg 2009-ben 9 milliárd forint jutott nemzetpolitikára, ma már e célra évi 100 milliárd forint áll rendelkezésre. Ez a több, mint tízszeres forrás ott van a határon túl élő magyar közösségeknek a korábbinál sikeresebb mindennapjaiban. Több pénz jut óvodákra, étkezésre, közösségekre, kapcsolattartásra és közös kulturális értékeink megőrzésére. A külhoni gazdaságfejlesztési programokkal a kormány szintén a külhoni magyarság szülőföldön való boldogulását kívánja elősegíteni. Sok tízezer magyar család részesült támogatásban a vállalkozásához, gazdálkodásához.

A kormány felismerte: az asszimiláció elsődleges terepe az oktatás, ezért 2016-ban meghirdette a Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Programot, hogy a külhoni magyar gyermekek számára egészen kiskortól lehetőség nyíljon anyanyelvi környezetben elsajátítani a tudást és megismerni a magyar kultúrát. A program már harmadik ütemben zajlik, 110 új bölcsőde és óvoda építésével, valamint 700 intézmény felújításával. Emellett érdemes azt is megjegyezni, hogy Magyarország határain belül a 2009/2010-es tanév óta több mint 16 ezerrel bővült az óvodai férőhelyek száma, és 1500-zal több óvónő dolgozik az óvodákban.

³ „Le kell zárni a posztkommunista korszakot!” – Orbán Viktor beszéde a Magyar Diaszpóra Tanács alakuló ülésén, Budapesten. 2011. november 17. Internetes elérhetőség:
http://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/le_kell_zarni_a_posztkommunista_korszakot

A gyermekneveléssel összefüggő infrastruktúrafejlesztés azonban nem állt meg az óvodafejlesztési programnál, a kormány ugyanis segítő kezet nyújtott ahhoz is, hogy labdarúgó akadémiák jöhessenek létre a vajdasági Topolyán, a felvidéki Dunaszerdahelyen és a székelyföldi Csíkszeredán. Ezek az intézmények nemcsak ahhoz járulnak hozzá, hogy az anyaországi intézmények (Magyar Futball Akadémia, Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia, Sándor Károly Labdarúgó Akadémia) mellett további tehetségeket neveljenek ki a magyar labdarúgás számára, hanem a magyarság sajátos őrhelyeiként is szolgálnak a külhonban.

Nem kizárólag jelképes, hanem felettebb kézzelfogható jelként új utak épültek a száz éve elszakított országrészek irányába. A kormány megkönnyítette a külhoni magyar területekre történő utazást, gyorsforgalmi út épült Erdély, Muravidék és Felvidék irányába a határig, és készül a Kárpátalja felé vezető út is. Ha pedig utak épülnek, szükség van utasokra is. Ebben a szellemben indult el 2013-ban a Határtalanul Program, amelynek célja, hogy a magyar fiatalok iskolás éveik alatt legalább egyszer eljuthassanak egy határon túli, magyarlakta területre. Az utazásokhoz a magyar állam komoly támogatást nyújt. A program keretében 2015 óta már több mint háromszázezen jutottak el külhoni magyar közösségekhez, és - a programnak is köszönhetően - a magyar fiatalok legalább 78 százaléka járt már valamelyik határon túli területen, 62 százalékuknak pedig van határon túli barátjuk.

A határok korábban évtizedekig zárták el a magyarokat egymástól, így esély sem nyílhatott az élő kapcsolat megszületésére. Az utazás azonban az elválasztó határsáv felett aratott győzelem, amely megteremti az összetartozás eleven élményének lehetőségét. Ebben a programban jól kitapintható a szakítás a korábbi balliberális kormányok meghunyászkodó külpolitikájával, amelynek zsákutcás jellege Sólyom László egykori köztársasági elnök Mária Valéria hídon történt visszafordításában csúcsondott ki.

Ami a nemzet közjogi újraegyesítését illeti, 2010, vagyis a kedvezményes honosítás bevezetése óta több mint 1,1 millió külhoni nemzettársunk szerzett magyar állampolgárságot. A 2011 végén elfogadott új választási törvény értelmében pedig azok a nem magyarországi állandó lakcímmel rendelkező állampolgárok, akik regisztrálnak, levélben listás szavazatot adhatnak le. Ezzel együtt a külhoni állandó lakcímmel rendelkező állampolgárok a választási rendszer másik, „helyi” ágában, az egyéni választókerületi voksolásban nem vehetnek részt. Az európai

parlamentari választásokon pedig azok a külföldi magyar állampolgárok is részt vehetnek a magyarországi voksolásban, akiknek állandó lakcíme valamely nem uniós tagállamban van.

Azóta ebben, a közéletben aktív külföldi állampolgárok részvételével működő rendszerben megtartott, immár három – két országgyűlési és egy európai parlamenti – választás tapasztalatai alapján egyre több határon túli állampolgár él választójogával. 2014-ben 195 338 választópolgár regisztrált, ez az akkori választásra jogosult, magyarországi lakóhellyel nem rendelkező állampolgárok nagyjából 60 százaléka volt. A 2014-es parlamenti választásra regisztráltak nagyjából fele volt romániai, 15 százaléka délvidéki magyar (Herner-Kovács-Illyés-Rákóczi 2014, 9-10). Végül 128 429 levélszavazat bizonyult érvényesnek, és ezek 95,5 százaléka érkezett a kormánypártokra, amely egy többletmandátumot eredményezett számukra a 199 tagú parlamentben. Tehát a 2014-2018 között működő Országgyűlés volt az első, amely már közjogilag és választási legitimitációval felvértezve is képviselte a külföldi magyarokat.

2018-ban már jóval magasabb volt a külföldi magyar állampolgárok lélekszáma, és ennek megfelelően a regisztráltak (378 449 fő), valamint a leadott érvényes voksok száma is. Végül a 224 564 szavazatból 216 120 szavazat, azaz a korábbinál is kicsit magasabb arányú voks, 96,24 százalék jutott a kormánypártoknak. Ezúttal azonban a külföldi voksok nem változtattak a mandátumok megoszlásán.

2019-ben szintén ez volt a végkövetkeztetés az európai parlamenti választásokon, ahol a nem uniós tagállamban lakcímmel rendelkező külföldiek szavazhattak levélben. Végül, bár 57 777 érvényes voksból 55 287 érkezett a Fidesz-KDNP listájára (95,6 százalék), ez nem változtatott a mandátumok eloszlásán. Itt érdemes számításba venni, hogy a legnagyobb lélekszámú külföldi magyar közösségek tagjai, az erdélyi és a felvidéki magyarok ezen a voksoláson a saját lakóhelyük szerinti államban voksolhattak, ezért is volt kisebb a külföldi szavazatok száma.

Össességében elmondható, hogy 2010 után a félték és szégyenkező szemlesütés helyét az erős közösségépítés vette át, amely nemcsak büszke kultúrájára, hanem bátran meg is mutatja azt. *„Sokszor a féltelmek és a görcsök – mondja Gergely Balázs régész, a Kolozsvári Magyar Napok főszervezője – abból fakadnak, hogy nem ismernek, nem ismerjük egymást. Egy zárt, magába forduló közösség sokkal inkább féltelmes egy külső szemlélőnek. Legyen ez kísérlet,*

megnyílás előttük, hogy »belénk nézzenek«, és ezáltal közelebb kerülünk egymáshoz. (...) Feloldottunk egy csomó görcsöt, és hidat építünk a két közösség között”.⁴

1.2. Kiállás a nemzeti magabírás és identitás mellett

Az Orbán-kormány által képviselt a szuverenista irány már a kormányzás első évében nyilvánvalóvá vált, és nagyban táplálta a kivételes felhatalmazás, a kétharmados többség megléte, illetve a 2010 őszére még tovább erősödő választói támogatás. Az „Őszinteség” és a „Bátorság” című részekben már jórészt ismertettük ennek a változtatásnak a főbb epizódjait, így az IMF-fel való szakítást, majd a saját lábra állást a pénzügyek terén. Szintén hosszan elemeztük a bankokkal és a multinacionális cégekkel folytatott küzdelmeket.

A szuverenitásviták tehát több fronton is zajlottak, és mindegyik közül talán a legerősebb és legtartósabb a „Brüsszellel”, azaz az EU bürokratikus hatalmi központjával folytatott évtizedes jogi, ideológiai és kommunikációs küzdelem. A bürokratákkal való fő gond, hogy nem az európai emberek akaratóból, hanem alkufolyamatok révén kerülnek hatalomra, így nem is akarnak megfelelni a választópolgároknak (Schmidt 2013, 98-99). Ráadásul, ahogy azt David Goodhart baloldali brit történész és politikatudós oly érzékletesen kifejtette, „az Európai Unió a globalizációs történet helyi változata. Az európai integráció mindenekelőtt egy Akárhol-projekt és technokrata elitizmusa, továbbá az az erőfeszítés, hogy túlhaladja a nemzetit, az Akárhol-túlkapás egy másik történetévé vált” (Goodhart 2019, 138).

A mi álláspontunk szerint⁵ valójában a „kinél legyen a főhatalom?” kérdésre adott válaszokról szól ez a konfliktus. A szuverenisták alapvető célja persze sokféle „ruhát ölthet”: lehet nemzeti önrendelkezésnek, Széchenyi nyomán magabírásnak, mozgástérnek, önálló döntéshozatalnak, vagy akár szabadságharcnak is nevezni. A tét egy adott terület, és az ahhoz tartozó népesség feletti kizárólagos hatalom.

⁴ Sólyom István: *Egyre inkább otthon érzik magukat a kolozsvári magyarok (Beszélgetés Gergely Balázssal)*. Mandiner. 2019/2. szám 32-33. oldal

⁵ Molnár Balázs: „*Hazánk precedenst teremtett. Mindent meghatároz, hogy az egyes szereplők hol képzelik el a magyarokról való döntéshozatalt.*” Magyar Nemzet. 2019. november 18. Internetes elérhetőség: <https://magyarnemzet.hu/velemeney/hazank-precedenst-teremtett-7501190/>

A szuverenitásküzdelem ugyanis hazánkban egyrészt, évszázados múltra tekint vissza, másrészt az elmúlt harminc évet is meghatározta. Láncki Tamás a Kommentár folyóiratban (2019. évi 3. szám) ezt úgy foglalta össze, hogy „*a rendszerváltoztatók azok, akik a magyar nemzet szuverenitásának maradéktalan helyreállítását tűzték ki célul, rendszerváltoztatásról pedig onnantól kezdve beszélhetünk, hogy ez a gondolat artikulált formában megjelent*” (Láncki 2019, 113) - utalt Orbán Viktor 1989. június 16-ai beszédére.

Magyarországon a rendszerváltoztató, nemzeti önrendelkezésre törekvő, illetve a liberális, nemzetek feletti hatalomgyakorlást akaró erők konfliktusa 2010-ig inkább az utóbbiak javára látszott eldőlni. 2010-től ugyanakkor a kétharmados felhatalmazást szerző, majd két alkalommal is megerősített kormánytöbbség sikerrel helyezte kormányzása középpontjába a nemzeti mozgástér bővítését. Ez nemcsak a jogi értelemben vett szuverenitásunk megvédését jelentette, hanem a rendszerváltoztatás időszakában meggyengült gyakorlati, materiális, mindennapi döntésképeség jelentős megerősítését is. Nem véletlen, hogy több választáson is egy-egy ilyen szuverenitáskérdés volt a meghatározó téma. 2014-ben a rezsi költségek csökkentése, 2018-ban, majd az azt követő európai parlamenti választásokon pedig a bevándorlás ügye.

A kormányzás 2010-es kezdetétől fogva több, relatíve komoly konfliktus éleződött ki az Európai Unió vezetésével. Mindez nem volt előre megírva, a választások előtt Barroso bizottsági elnök még közösen szerepelt egy budapesti rendezvényen a Fidesz miniszterelnök-jelöltjével. Az EU vezetése és Magyarország közötti viszony kiéleződését a baloldal és a nemzetközi liberális erők elsősorban egy tudatos kommunikációs stratégia folytatásával magyarázzák. Nemzeti, szuverenista szemszögből viszont máshol van a kutya elásva. Az elmúlt évtized vitás ügyeinek ugyanis közös jellemzője volt a brüsszeli kettős mérce alkalmazása (Szájer 2019, 304-305).

Kettős mércéről ráadásul kettős értelemben beszélhetünk: egyrészt a korábbi, balliberális, nemzetközi hangsúlyokat használó magyar kormányokkal szembeni gyakorlathoz képest; másrészt kettős mérce a többi uniós tagállam kormányaihoz, nemzeti megoldásaihoz, jogszabályaihoz viszonyítva. Az Orbán-kormányt 2010 nyara óta más mércével mérik, a Barroso-bizottság már a legelején elvárta az elvárt szint feletti államháztartási hiány

leszorítását, amelyet 2004 és 2010 között nem követelt meg a balliberális koalíciótól, illetve amely maastrichti szabályt korábban a nagy államok – így Németország és Franciaország – is következmények nélkül megszeghettek (Szlankó 2007, 72). Jellemző példa volt, amikor például Franciaország 2016-ban ismét a túlzottdeficit-eljárás kőpadjára kerülhetett volna, Juncker, Barroso elnök utódja kivételezett a franciákkal, indoklásnak pedig annyit mondott, hogy azért jár el így, „mert ez Franciaország”.⁶ Sőt, a velünk szembeni szigort azon Görögország esetével indokolták, amely kifejezetten fegyelmezetlenül gazdálkodott – 2009-re 3,7 százalékos hiányt ígért, amely végül 15,4 százalék (!) lett⁷ –, később mégis óriási európai finanszírozású mentőcsomagokban részesült.

Ugyanez a kemény kettős mérce érvényesült Magyarországgal szemben 2010 végén-2011 elején a médiatörvény kapcsán. Bár a számtalan más országban alkalmazott megoldásra épülő, új magyar szabályozás – néhány technikai részletkérdéstől eltekintve – kiállta az Európai Bizottság jogi vizsgálatainak próbáját, mégis rengeteg támadást kapott hazánk. Ráadásul ezek a súlyos kritikák éppen a 2011 első félévében esedékes magyar uniós elnökség kezdetén érkeztek, megpróbálva elvenni hazánktól egy nagy bizonyítási lehetőség beváltásának esélyét. Már ekkor kirajzolódott a később többször is visszatért sorminta: az egyik oldalon a magyar kormány képviselői, akik a nemzetállami szuverenitásra, a választói felhatalmazásra, illetve az európai országok gyakorlatainak sokféleségére építik érvelésüket. A másik oldalon pedig a különböző NGO-k, illetve a fősodratú média által támogatott európai parlamenti képviselők, akik pedig a meglehetősen kontúrtales és absztrakt „európai értékekre”, a jogállamiságra, és valamiféle liberális univerzalizmusra hivatkozva igyekeznek megtorpedózni az aktuális jogszabálymódosításokat.⁸

⁶ Francesco Guarascio: „EU gives budget leeway to France 'because it is France' – Juncker”. Reuters, 2016. május 31. Internetes elérhetőség: <https://uk.reuters.com/article/uk-eu-deficit-france-idUKKCN0YM1N0>

⁷ European Fiscal Board: „Assessment of EU fiscal rules with a focus on the six and two-pack legislation August 2019”. (14. oldal.) Internetes elérhetőség: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-09-10-assessment-of-eu-fiscal-rules_en.pdf

⁸ Alapjogokért Központ: „A magyar alkotmányos szuverenitás alakulása 1990 óta, magyar válaszok a szuverenitást fenyegető veszélyekre.” 2019. december 15. (32. oldal) Internetes elérhetőség: http://alapjogokert.hu/wp-content/uploads/2020/05/02_A-magyar-alkotm%C3%A1nyos-szuverenit%C3%A1s-alakul%C3%A1sa.pdf

Innentől fogva került Magyarország a nemzetközi liberális média torkolattúzába, és innenől datálható a kormány és a balliberális többségű Európai Parlament vitás viszonya is. Anélkül, hogy ezen verbális, politikai és jogi összecsapások minden részletét ismertetnénk, a főbb vitapontokra szeretnénk csak felhívni a figyelmet, kiegészítve a magyar kormány és a választópolgárok ezzel kapcsolatos, „szuverenista szövetségének” bemutatásával.

A legelső, alapvető és 2011 tavaszától mindvégig fennálló ellentét az Alaptörvény körül alakult ki. Az ekörüli viták legfőbb okát az új alkotmányos rend újdonságaiban érdemes keresni, méghozzá mindenekelőtt a szuverenista, keresztény és közösségi jellegében. Az Alaptörvény keresztény jellege azért is válthatott ki éles reakciókat, mert az alkotmányozó ezzel vállaltan szembement a nyugati jogalkotás egyre inkább „semleges”, tehát valójában liberális államot tétélező modelljével.

Miközben a kereszténységre való utalás az Alaptörvény eredeti szövegében „csak” a Nemzeti Hitvallás két mondatában tűnik fel, ugyanakkor a szöveg egészét áthatja az alkotmányozó kereszténydemokrata ihletettsége. Ennek bizonyítására elég csak az egyén felelősségét és kötelezettségeit, a házasság hagyományos felfogását, a családok és a gyermekvállalás támogatását, az egyházak államban betöltött szerepét védő szabályokat említeni. Nyilván az sem véletlen, hanem erősen jelképes, hogy az Alaptörvényt Húsvét alkalmával, azaz a kereszténység legnagyobb ünnepekor fogadták el.⁹ Az Alaptörvény egyik megalkotója, Gulyás Gergely – akkoriban országgyűlési képviselő, e szöveg írásakor a Miniszterelnökséget vezető miniszter – megfogalmazása szerint: *„A keresztény gyökerek jelentősége Magyarország esetében éppúgy történelmi tény, mint ahogy Európa vonatkozásában is az, és attól még, hogy utóbbi nem vállalja vallási és kulturális gyökereit, nekünk még nem kell megtagadnunk a miénket. Hadd idézzem Antall József szellemes megállapítását, aki szerint >>Európában az ateista is keresztény<<, hiszen kultúránk gyökerei mindannyiunkat oda vezetnek vissza”* (Ablonczy 2011, 53).

⁹ Alapjogokért Központ: *„A magyar alkotmányos szuverenitás alakulása 1990 óta, magyar válaszok a szuverenitást fenyegető veszélyekre.”* 2019. december 15. (30-31. oldal) Internetes elérhetőség: http://alapjogokert.hu/wp-content/uploads/2020/05/02_A-magyar-alkotm%C3%A1nyos-szuverenit%C3%A1s-alakul%C3%A1sa.pdf

Ezek a viták a következő években is folytatódtak, még hozzá változatos témák mentén. Mindenekelőtt a jogállamiság kérdésköre körül forgott a Brüsszel és Magyarország közötti konfliktus, ugyanakkor a háttérben olyan ügyek is meghúzódtak, mint a nyugati államok magyarországi bankjainak és multinacionális cégeinek érdeksérelmei, az úgynevezett magyar modell terjedése, vagy éppen a bevándorlás ügye. Utóbbival a következőkben egy kicsit részletesebben is foglalkozunk, ugyanis ez megnyit számos olyan kérdést, amelyek az itt jelzett Brüsszel és Magyarország közötti alapvető nézeteltérések lényegét érintik.

Ezelőtt azonban még egy jelenségről érdemes szólnunk, mégpedig a kormányfő Európai Parlamentben elmondott felszólalásáról. 2011-ben, a féléves magyar soros elnökség kezdetén volt az első olyan alkalom, ahol Orbán Viktor a következő évek alapállását is meghirdette a hazánkat ért kritikák kapcsán. Úgy fogalmazott: *„És engedjék meg, hogy utaljak arra a hozzászólásra, amely azzal vádolta meg Magyarországot, hogy a diktatúra irányába mozdul el. Itt hallottam a saját fülemmel. Mi ellen tiltakoznak? Itt hallottam a saját fülemmel. Azzal fenyegettek, hogy diktatúra felé mozdul el Magyarország. Mi ez, ha nem a magyar nép megsértése? És ezt meg kell mondanom: a hazámat és Magyarországot itt is, mindig meg fogom védeni”*.¹⁰

Ez a típusú érvelés a következő ilyen felszólalások alkalmával többször is megismétlődött, egészen a Magyarország ellen indult, 7. cikkely szerinti szavazás 2018 őszi vitájáig. A választópolgárok többsége viszont eközben nem csak a választások alkalmával, hanem felmérések által, valamint egy nemzeti konzultációban is visszaigazolta, hogy inkább a kormányfővel értenek egyet ebben a vitában. A Nézőpont Intézet 2011. májusi kutatása szerint *„A kormányfő európai érdekérvényesítésével több mint kétszer annyian elégedettek (58 százalék), mint ahányan negatívan értékelik azt (27 százalék)”*.¹¹ 2018 szeptemberében a Századvég felmérése alapján a magyarok hasonló arányú többsége, 57 százaléka utasította el

¹⁰ „Az elmúlt húsz év legnehezebb éve előtt áll az EU” – Orbán Viktor beszéde az Európai Parlament plenáris ülésén, Strasbourgban. 2011. január 19. Internetes elérhetőség:

http://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/az_elmult_husz_ev_legnehezebb_eve_elott_all_az_eu

¹¹ „Mérlegen a kormány egy éve. Közvélemény-kutatás a Heti Válasz számára” – Nézőpont Intézet, 2011. május 25. Internetes elérhetőség:

<https://nezopont.hu/files/2011/05/M%C3%A9rlegen-a-korm%C3%A1ny-egy-%C3%A9ve-A-N%C3%A9z%C5%91pont-Int%C3%A9zet-legfrissebb-k%C3%B6zvelem%C3%A9ny-kutat%C3%A1sa.pdf>

a Sargentini-jelentés elfogadását.¹² 2017 tavaszán pedig, az "Állítsuk meg Brüsszelt!" elnevezésű kérdőívben hat kérdést tett fel a kormány a nemzeti függetlenséggel kapcsolatban, a rezsicsökkentés és a munkahelyteremtési támogatás megtartása, a migránsok beengedése, az uniós adóharmonizáció, illetve a nemzetközi szervezetek és fizetett aktivista csoportok átláthatósága kapcsán. A konzultációban közel 1,7 millióan vettek részt, amely szám ekkoriban a legnépszerűbb ellenzéki párt támogatottságának legalább másfélszeresét tette ki.

1.3. Küzdelem a bevándorlás ellen

2020 áprilisában a Policy Solutions nevű, vállaltan baloldali kutatóintézet egy kutatást publikált „Orbán 10 - Az elmúlt évtized a magyar társadalom szemével” címmel.¹³ A reprezentatív közvélemény-kutatáson alapuló tanulmányból kiderült, hogy az „Ön szerint ezek közül melyik három témában történt valóban a legnagyobb előrelépés az elmúlt tíz évben?” kérdésre a válaszadók a megadott lehetőségek közül a második legnagyobb arányban választották, hogy „a kormány megvédte az országot a migránsoktól”. Ezt az opciót a három legfontosabb eredmény közé összességében közel a megkérdezettek fele, 45 százalékuk sorolta. Ezzel megelőzte a rezsicsökkentés kérdéskörét (35 százalék), igaz, messze lemaradt a többgyermekes családok több támogatást kapnak” választípushoz képest, amelyet a megkérdezettek 57 százaléka említett.

A kormányzati cselekvést a migráció kérdésében a hazai közvélemény mellett egyes külföldi döntéshozók is visszaigazolták, miközben a kormányt mind Magyarországon, mind pedig a határainkon túl számos kritika érte, mindenekelőtt a liberális elit részéről. Bár többen felvetették, hogy a migráció témája – a Brüsszellel szemben felvállalt konfliktusokhoz hasonlóan, illetve ahhoz kapcsolódva – csak egy jól időzített, hirtelen feltalált, ügyes kommunikációs fogás a kormányfő részéről, itt valójában egy mély, tartalmi, stratégiai elköteleződésről van szó. Erre pedig az idő a legerősebb bizonyíték.

¹² „A többség nem ért egyet a Sargentini-jelentés elfogadásával” – Századvég Alapítvány. 2018. szeptember 26. Internetes elérhetőség:

<https://szadveg.hu/hu/kutatasok/az-alapitvany-kutatasai/piackutatas-kozvelemeny-kutatas/a-tobbseg-nem-ert-egy-et-a-sargentini-jelentes-elfogadasaval>

¹³ „Orbán 10 - Az elmúlt évtized a magyar társadalom szemével” – Policy Solutions. 2020. április 22. (7. oldal) Internetes elérhetőség: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/16122.pdf>

Kevésbé köztudomású, de a bevándorlás kérdése már a tömeges bevándorlás nagy kezdőéve, azaz 2015 előtt is többször előkerült Orbán Viktor távlati, Európa jövőjéről szóló gondolkodásában. Erre volt példa, amikor a kormányfő 2011. április 1-jén, az Európai Unió Tanácsában, a soros elnökséget ellátó Magyarország képviselőjében a demográfiaiért és családpolitikai kérdésekért felelős európai uniós tagállamok minisztereinek informális ülésén szólalt fel. Itt egyebek közt arról beszélt, hogy *"ezért a társadalmak hosszú távú kiegyensúlyozottsága, békés működése szempontjából is fontos, hogy a közösségeink képesek legyenek újratermelni saját magukat, a közösségek külső erő bevonása nélkül is életképesek maradjanak és fönntudják magukat tartani. Nekem személyes meggyőződése, hogy a családok helyett Európa nem építheti a jövőjét bevándorlásra."*¹⁴

Sőt, Orbán Viktor már jóval korábban, még ellenzéki politikusként, 2007. március 3-án, a Fidesz életminőségről szóló konferenciáján világossá tette, hogy *"és nekünk esélyt kell kapnunk arra, hogy el tudjuk mondani, hogy mi nem értünk egyet azzal, hogy a magyar kormány betelepítési programokat készít elő, ezzel szemben azt várjuk el a kormánytól, hogy tegyen meg mindent a családtámogatás erősítése érdekében. Ne leépítse a családtámogatást - és helyette az olcsóbb betelepítést válassza -, hanem igenis a bonyolultabb és drágább családtámogatási rendszer felépítését várjuk el a mindenkori államhatalomtól, és egyáltalán nem kérünk semmifajta tömeges betelepítésből."*¹⁵

A kérdés 2015-ben vált akuttá, amely év januárjától kezdve egyre több illegális bevándorló érkezett hazánk déli határaihoz. Ebben az évben a százezer lakosra jutó menedékkérelmek számát tekintve Magyarország volt az éllovas az EU-ban. Mindemellett ez volt az az esztendő, amikor egyre több véres iszlamista terrormerénylet történt Európa-szerte. 2015 elejétől 2016 nyaráig, tehát mindössze másfél év leforgása alatt több mint 300-an haltak meg terrortámadásban kontinensünkön.

¹⁴ „A családot és a szabadságot pártoló politikák nem zárják ki egymást” – Orbán Viktor beszéde a demográfiaiért és családpolitikai kérdésekért felelős európai uniós tagállamok minisztereinek informális ülésén, Gödöllőn. 2011. április 1. Internetes elérhetőség:

http://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/a_csaladot_es_a_szabadsagot_partolo_politikak_nem_zarjak_ki_egymast

¹⁵ „Szabadság és jólét kell Magyarországnak” - Orbán Viktor a Fidesz vitasorozatának életminőségről szóló zárókonferenciáján. 2007. március 3. Internetes elérhetőség:

http://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/szabadsag_es_jolet_kell_magyarorszagnak

Az Orbán-kormány fokozatosan, egyre keményebben lépett fel az egyre erőteljesebb és tömegesebb illegális migráció megállítására. A tendencia megállítása érdekében a kabinet kezdetektől szorgalmazta az uniós határok védelmét. Végül a magyar kormány 2015 nyarán döntött arról, hogy kerítést építenek a déli határra. Az Ideiglenes Biztonsági Határozat a Magyar Honvédség és a büntetés-végrehajtás példátlan együttműködésével rekordidő alatt épült meg: a magyar-szerb határon 2015 szeptemberére, a magyar-horvát határon pedig 2015 októberére. A fizikai mellett egy jogi és élőerős határozat kialakítására is sor került a magyarok biztonságának megóvása érdekében.

Az erőszakos határnyitási kísérletet 2015 szeptember közepén Röszkénél a magyar hatóságok visszaverték. A kabinet az egyre fokozódó nemzetközi nyomás és a mainstream sajtó durva, legtöbbször inkorrekt vádjai ellenére kitartott álláspontja mellett, és visszautasította a - már az EU-ba érkezett bevándorlók kötelező szétosztását előíró - betelepítési kvótát is. Ebben a kérdésben a kabinet egy népszavazással is megerősítette a felhatalmazását, melynek részvétele ugyan az érvényességi küszöb alatt maradt, de így is több, mint 3,3 millió magyar mondott nemet a kötelező betelepítésre. Ráadásul a kormánynak mindeddig sikerült megakadályoznia, hogy a migránsok kötelező betelepítésének elutasítása miatt Brüsszel pénzbüntetéssel sújtsa hazánkat. A tömeges, kötelező betelepítés megakadályozása érdekében az Alaptörvény módosítására is sor került.

Miközben a baloldali ellenzék részéről, az Európába érkező illegális migránsok számának csökkenése miatt egyre több bagatellizáló vélemény hangzott el a migráció veszélyei kapcsán, a kabinet álláspontja 2020-ban is változatlan. Szerintük az elmúlt évek, sőt, 2020 őszén az elmúlt hónapok Nyugat-Európában történt sajnálatos eseményei bizonyítják: a migráció növeli a bűnözést, fokozza a terrorveszélyt, miközben Európa nagyvárosaiban párhuzamos társadalmak jönnek létre. Ennek ellenére a bevándorlás hívei nem tettek le a migránsok befogadása iránti szándékukról, ez pedig egy olyan kérdés, amelyben csak egyszer lehet rossz döntést hozni.

A magyar emberek döntő többségének véleménye ebben a tekintetben nem változott az elmúlt években, bár a koronavírus-járvány érezhetően háttérbe szorította a migrációt a legfontosabb problémás ügyek rangsorában. Ugyanakkor a magyarok döntő többsége, egy

2017-es felmérés szerint 77 százaléka szerint a keresztény kultúrára épülő életmódunkat meg kell védenünk. Ezt még a magukat ateistának vagy vallás nélkülinek vallók közel fele, 43 százaléka, illetve a baloldaliak abszolút többsége, 54 százaléka is így látta a Századvég Alapítvány kutatása szerint.¹⁶ A kormányfő ezen kutatásra való hivatkozáskor a következőképpen érvelt: „Ugyanis a többség azt mondja, hogy meg kellene őrizni a keresztény kultúránkat és a hagyományainkat. Az igaz, hogy Nyugat-Európában csak 55 százalék vélekedik így, de a nyugatiakban már a migránsok is benne vannak. Közép- és Kelet-Európában ezzel szemben a keresztény kultúra védelmét fontosnak tartó emberek aránya 70 százalék, hazánkban pedig, tisztelt Hölgyeim és Uraim, 80 százalék. Egy olyan országban, egy olyan Magyarországon, amelyet jól ismerünk, tudjuk, hogy a szekularizációnak a foka rendkívül előrehaladott, pontosan ismerjük a templomba járók arányszámát, mégis – függetlenül a személyes hit kérdésétől – a magyar emberek közel 80 százaléka azt mondja, hogy a keresztény kultúrát meg kell védeni. Ez egyértelmű és világos felhatalmazás, eligazítás a kormány számára.”¹⁷

2017. július 13-án egy tekintélyes brit lapot szemlézett a Hír TV, miszerint "Magyarországnak volt igaza a migránsválságban – ezzel a címmel közölt elemzést a The Times. A konzervatív brit napilap szerint a bevándorlás kezelésének magyar modellje megelőzte saját korát. A magyar miniszterelnöknek két fontos kérdésben igaza van: Európa csak sodródik a bevándorlás ügyében, a nemzetállamok feladata pedig a megfelelő egyensúly kialakítása a bevándorlók és a lakosság között.”¹⁸

Idővel egyre több európai ország kezdte el követni a magyar migrációs politika mintáját. 2017. szeptember 15-én a brüsszeli bürokraták körében legbefolyásosabb lap, a Politico európai kiadása fogalmazott úgy, hogy „Brüsszelben senki sem akarja hangosan kimondani, de Orbán

¹⁶ „A döntő többség kiáll a keresztény értékek védelme mellett”. Origo, 2017.12.21. Internetes elérhetőség: <https://www.origo.hu/itthon/20171221-szazadveg-felmeres-keresztenyseg.html>

¹⁷ Orbán Viktor beszéde a Fidesz – KDNP programbemutató rendezvényén. 20129. április 5. Internetes elérhetőség: <http://www.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-kdnp-programbemutato-rendezenyen/>

¹⁸ Roger Boyes: „Hungary was right about the migrant crisis” The Times, 2017. július 12. Internetes elérhetőség: <https://www.thetimes.co.uk/article/hungary-was-right-about-the-migrant-crisis-mpjh9g0qj>

Viktor megnyeri migrációról szóló vitát”.¹⁹ A lap arra utalt, hogy mind retorikában, mind cselekvésben egyre több európai vezető követi Orbán példáját.

Vannak olyan országok, ahol ez a beismerés ugyan kései, de annál meggyőzőbb. 2020. március 13-án írta meg a Pesti Srácok nevű hírportál, hogy „Öt évet pazarolt el az EU, mire rászánta magát, hogy eljusson oda, ahol Orbán Viktor 2015-ben tartott. Az Európai Unió bocsánatkéréssel tartozik Orbán Viktornak – írja Boris Kálnoky a Kleine Zeitungban megjelenő véleménycikkében.” Néhány nappal korábban a Hír TV is beszámolt arról, hogy „egy német újságíró szerint a korábbi osztrák, és a jelenlegi német kancellárnak is bocsánatot kell kérnie a magyar miniszterelnöktől, mert 2015-ben neki volt igaza a migránsválság kezelését illetően.” A bécsi liberális lapban, a Die Presse című újságban megjelent cikkről Kovács Zoltán nemzetközi kommunikációért és kapcsolatokért felelős államtitkár számolt be Facebook-oldalán.²⁰

Fontos megemlíteni, hogy a témában hasonlóan gondolkodó Donald J. Trump amerikai elnök Orbán Viktorral folytatott 2019-es megbeszélését követően méltatta azokat az erőfeszítéseket is, amelyeket a magyar kormány tesz az illegális migráció ellen.

1.4. Szuverén Kelet-Közép Európa, szuverén magyar külpolitika

A bevándorlás ügyében a magyar álláspont megvédése nem lett volna lehetséges szövetségesek mozgósítása nélkül. Az évek során Európában kormányok jöttek és mentek, így aztán a szuverenista koalíció összetétele is folyamatosan változott. A legharsányabb hang ebben az érdekközösségben továbbra is Magyarországé maradt, miközben a legerősebb résztvevő változatlanul a közel negyvenmilliós Lengyelország. A mindenkori kormányok színezetétől függetlenül, a bevándorlással kapcsolatban szintén a szkeptikus koalíció részét alkotja Csehország és Szlovákia, valamint újabban Szlovénia is ezen tábor része, és időről időre kifejezi kétségeit a migráció kapcsán az eddig sorolt országoknál jóval óvatosabb Ausztria, sőt

¹⁹ Jacopo Barigazzi: „Orbán wins the migration argument” Politico, 2017. szeptember 15. Internetes elérhetőség: <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-migration-eu-has-won-the-argument/>

²⁰ „A Die Presse és a Kleine Zeitung szerint is Orbán Viktornak volt igaza, ezért az EU-nak bocsánatot kell kérnie a magyar miniszterelnöktől” Pesti Srácok, 2020. március 13. Internetes elérhetőség: <https://pestisracok.hu/die-presse-orban-viktornak-igaza-volt-nemetorszag-es-ausztria-bocsanatkereessel-tartozik-a-magyar-miniszterelnoknek/>

Bajorország is. A korábban határozott migrációellenes fordulatot vevő olasz kormány a Liga kilépését követően egy újabb váltással immár bevándorlásbarát irányvonalat követ ismét.

A fenti koalíció magját tehát a V4-ek alkotják, amelyek az elmúlt évtizedben egyértelműen meghaladták korábbi együttműködésük szintjét. Míg az EU-hoz 2004-ben közösen csatlakozott országok korábban inkább csak egy laza, gazdaságfejlesztési lobbicsoportot alkottak az uniós források kiharcolása érdekében, addig 2010 után nagyon tudatos munkával sikerült egy olyan kelet-közép-európai szövetséget szervezni belőlük, amelyek más témákban is képesek a közös érdekérvényesítésre. A V4-ek ezen a téren olyan sikeres mintákat követnek, mint a Benelux vagy a skandináv államok együttműködése.

Közös üggyé vált az EU balkáni bővítésének szorgalmazása is, amely centrálisabb helyzetbe hozná az uniós piacon a régió országait. Ezt a célt szolgálja a V4-ek által támogatott Nyugat-Balkán Alap létrejötte. A régió biztonsága, stabilitása ügyében ezen kívül kulcsfontosságú a visegrádiak védelempolitikai erőfeszítéseinek összehangolása. Erre jó példa a V4-ek közös baltikumi gyakorlatozó hadi jelenléte.

Szintén sokat emlegetett tény, hogy a visegrádi államok és a kelet-közép-európai térség ma Európa növekedési motorjai. Míg a 2010-es évtized második felében a nyugati államok jó esetben 2 százalékos gazdasági bővülést voltak képesek felmutatni, addig a V4-ek ennek nagyjából a kétszeresét. Így például 2014 és 2018 között Ausztria átlagosan 1.8, Németország 1.9 százalékkal növelte évente a gazdasági teljesítményét, míg Szlovákia 3.5, Csehország 3.6, Magyarország 3.8, Lengyelország pedig évente átlagban 4 százalékkal (Csáth 2019, 99).

A migráció ügyében tapasztalt V4-es együttműködés képes volt túllépni a diplomáciai tárgyalásokon, így például konkrét élőerővel és eszközökkel is segítették a magyar határvédelmet a visegrádi államok, sőt, Ausztria is. Magyarország továbbá első uniós országgént lépett fel a világ legveszélyesebb migrációs dokumentuma ellen, aminek eredményeként végül 9 EU-s tagország - köztük a másik három visegrádi tagállam - nem szavazta meg az ENSZ Globális Migrációs Csomagját. A migráció mellett a jogállamisági viták is oly módon kovácsolták össze a visegrádiak szövetségét, amelynek erejével ma már elég bátrak ahhoz, hogy nevükön nevezzék a dolgokat az uniós vitákban.

Abban is véleményegység van, hogy a brüsszeli lopakodó hatáskörelvonást meg kell állítani, nem szabad megbontani az egyensúlyt a nemzetállamok és az uniós intézmények között. Sőt, több felmérés is bizonyítja, hogy egyfajta civilizációs nézetazonosság van a V4-ek népei között, amely többek között olyan fontos kérdésekben is megnyilvánul, mint a biztonságra törekvés, az önvédelem, a hagyományos értékek tisztelete, vagy éppen a nemzeti szuverenitás védelme. Utóbbi mellett a csehek és a magyarok 74, illetve 70 százaléka állt ki, de a másik két országban is többségi a támogatás (Békés 2019, 191-193).

Ezek a kiragadott példák is jól mutatják, hogy a visegrádi négyek egysége még soha nem volt ilyen erős. A visegrádi együttműködés a legszorosabb és leghatékonyabb szövetség Európában. Lassan egy generáció távlatából hálásak lehetünk a visegrádi együttműködés 1991-es újraindítóinak, az 1992 márciusában a kereskedelmi együttműködéssé történő bővítésről döntő politikusoknak. Igaza volt Antall József miniszterelnöknek, aki az integrációs törekvések kapcsán úgy fogalmazott: „Nekünk Európát nem kisebbségi érzésekkel kell megközelítenünk”. Természetesen van még hova növekedni: miközben az EU népességének egynegyedét adják a V4-ek, addig az unió gazdasági erejének csak kicsit több, mint az egyhuzadát (Márky 2018, 53). Ezzel együtt az bebizonyosodott az elmúlt években, hogy a visegrádi országoknak egyre nagyobb az ereje, és már megkerülhetetlenek az uniós döntéshozatalban.

A V4-ek együttműködése és megerősödése kiváló háttérrel biztosított ahhoz a külpolitikai tartalom-, illetve stílusváltáshoz, amely 2010-től megjelent. A korábbi, a hézagmentes, konfliktuskerülő és csendes nemzetközi alkalmazkodásra épülő balliberális külpolitikai hozzáállást 2010-től a nemzeti érdek képviselője, 2014-től pedig ennek erős kommunikációs artikulációja kísérte. A 2010 és 2014 közötti, Martonyi János, majd Navracsics Tibor miniszterségét átfogó időszakot előbb a soros uniós elnökségünk, majd a folyamatos uniós jogviták jellemezték, ami egy inkább klasszikus diplomáciai működésmódot igényelt a magyar vezetéstől. Magyarország a 2011 első félévi uniós elnöksége során több sikert (gazdaságpolitikai koordináció erősítése, Horvátország csatlakozásának elősegítése, romastratégia elfogadása) könyvelhetett el.

2014 őszétől egy külgazdasági szempontból aktívabb, a külföldi működőtőke bevonására, illetve a magyar exportlehetőségek bővítésére törekvő, a Magyarországot ért bírálatokra élénk kommunikációval válaszoló külpolitika kezdődött Szijjártó Péter miniszterségével. 2010 óta a magyar export volumene dinamikusan, közel 50 százalékkal növekedett 2018-ig. Ezen az időtávon a Kínába irányuló export megkétszereződött, a Törökországgal folytatott külkereskedelmi forgalom 78 százalékkal, az Egyiptommal folytatott pedig 136 százalékkal bővült.

Orbán Viktor geostratégiai felfogása szerint a magyar külpolitikának három fővárosra kell mindig nagyon figyelnie: Ankarára, Moszkvára és Berlinre. Ez az a három nagyhatalom ugyanis, amelyeknek vonzáskörzetében éli Magyarország az életét sok száz év óta. A miniszterelnök szerint a magyaroknak az a dolga, hogy barátokat gyűjtsenek, ne pedig ellenségeket. Érdeemes e három nagyhatalom kapcsán külön is szólni a magyar megközelítésről.

Ami Törökországot illeti, Magyarország – és egyben Európa - biztonsága közvetlen összefüggésben van a török politikával, ugyanis négymillió migráns tartózkodik jelenleg Törökország területén. A migránsok útvonala pedig „hagyományos”, hazánkon keresztül vezet. A magyar-török viszonyt tehát a gazdasági együttműködési lehetőségek bővítése mellett a migráció ügye is nagyban befolyásolja.

Oroszország kapcsán számtalan bírálat érte idehaza és külföldön az Orbán-kormány hozzáállását. A legtöbb kritika tárgya az, hogy Orbán Viktor, aki 1989-ben Nagy Imre és társainak újratemetésén mondott beszédében „hazaküldte az oroszokat”, és aki 2007-ben óvatosságra intette a Gyurcsány-kormányt a gázvezetékek építése ügyében, 2009-től jó kapcsolatokat épített ki a keleti nagyhatalommal. Ezt nemcsak a gázszállítási megállapodások és a készülő gázvezetékek bizonyítják a kritikusok szerint, hanem mindenekelőtt a paksi atomerőmű kapacitásainak orosz hitelkonstrukcióban és beruházásban megvalósuló fenntartása is. A kabinet ehhez a kérdéshez úgy áll, hogy amikor Európa keleti és nyugati fele között feszültség volt, akkor a magyarok mindig rosszul jártak, amikor viszont együttműködés volt, akkor mindig jól jártunk. Ezzel együtt az EU tagjaként hazánk is – kritikával élve ugyan, de mégis – támogatta az Oroszországgal szembeni szankciónkat annak ellenére, hogy

Magyarország érdekei ezzel nagyon komolyan sérültek, hiszen a magyar gazdaságot jelentős kár érte.

Végül Németországgal ápolt kapcsolatainkról a kormányfő a sopronpusztai határnyitás harmincadik évfordulóján, Sopronban a következőképpen beszélt: „Önök is tudják, hogy Németország az első számú kereskedelmi partnerünk, és az első számú befektető hazánkban. Azt már kevesebben tudják, hogy a két ország közötti kereskedelmi forgalom minden évben rekordot dönt, tavaly meghaladta az 54 milliárd eurót. A német befektetők Magyarországra a legmodernebb gyárakat hozzák. Azt is mondhatnám, hogy a német gazdaság legmodernebb gyárai közül jó néhány Magyarországon található. 6 ezer német vállalat működik Magyarországon, és ez a 6 ezer német vállalat, ez 300 ezer magyar embernek ad munkát. Ebben az évben csak augusztus közepéig 17 nagy német beruházásról, új nagy német beruházásról született döntés”. A kormányfő mindemellett az együttműködés történelmi, hadiipari, fejlesztési és uniós bővítési vonatkozásait is méltatta megszólalásában.²¹ Ez a nyilatkozat is bizonyítja, hogy – miközben a bevándorlással kapcsolatos vitában a két fél szögesen ellentétes álláspontot képviselt – egy magyarországi liberális lapot idézve „az utóbbi időben (...) láthatóan csökkent a feszültség a két ország vezetésének viszonyában”.²²

Ha egy szóval szeretnénk összefoglalni a magyar külpolitikai és külgazdasági törekvéseket, az a szuverenitás lenne. Magyarország ma messziről is jól láthatóan, egy önmagáért kiálló ország Közép-Európában. Ezt az is bizonyítja, hogy hazánkat méretéhez és gazdasági erejéhez képest kiemelt figyelem kíséri a nagyvilágban, amelyet számos világpolitikai vezetővel lebonyolított csúcstalálkozó is igazol. Nem véletlen, hogy csak 2017-ben összesen 21 kormányfő vett részt hivatalos látogatáson Magyarországon. Februárban Vlagyimir Putyin orosz elnök látogatott Magyarországra, májusban pedig Orbán Viktor Kínában tárgyalt Hszi Csin-ping elnökkel. 2017 nyarán közel három évtized után először látogatott hazánkba izraeli miniszterelnök, Benjamin Netanjahu személyében. Novemberben Budapesten találkozott a kínai miniszterelnök

²¹ „Orbán Viktor sajtónyilatkozata az Angela Merkellel folytatott tárgyalását követően.” 2019. augusztus 19., Sopron. Internetes elérhetőség:

<http://www.miniszterelnok.hu/orban-viktor-sajtonyilatkozata-az-angela-merkellel-folytatott-targyalas-at-kovetoen/>

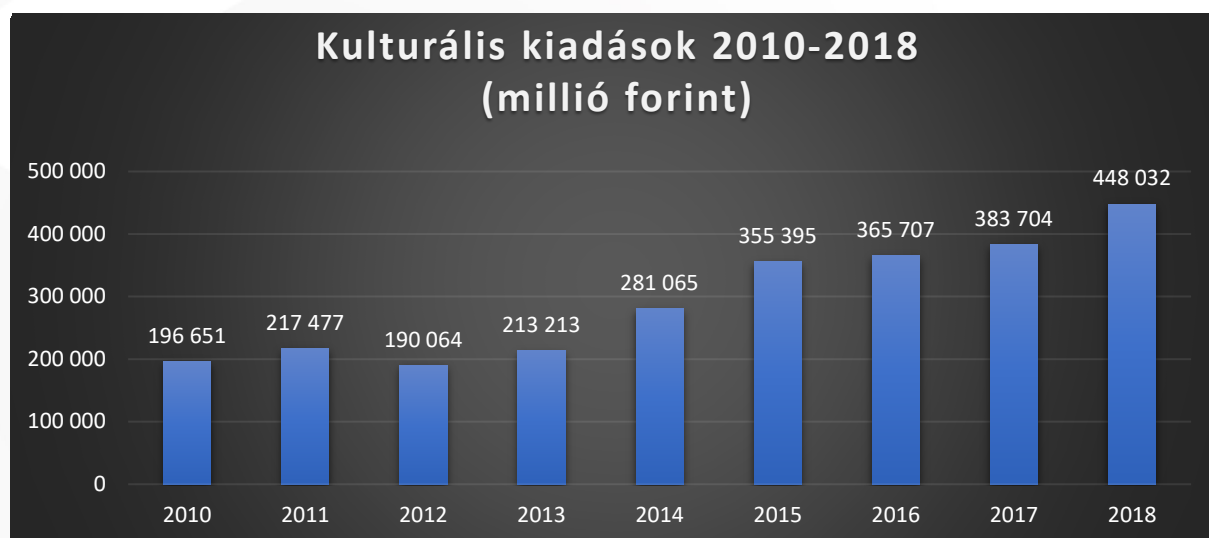
²² Panyi Szabolcs: „Így fűzte be Orbán Európa nagyhatalmát”. Direkt36 2020. szeptember 18. Internetes elérhetőség: <https://www.direkt36.hu/a-magyar-nemet-kapcsolatok-rejtett-tortenete/>

tizenhat közép- és kelet-európai kollégájával. Hasonlóan erős diplomáciai év volt 2019 is, amikor Vlagyimir Putyin orosz elnök, Recep Tayyip Erdogan török elnök, Angela Merkel német kancellár és Matteo Salvini olasz belügyminiszter is Magyarországra látogatott, Orbán Viktort pedig Donald Trump amerikai elnök és a kínai elnök is fogadta, egyazon évben.

1.5. A nemzeti kultúra felértékelődése

Kevés területen jutott annyira erősen kifejeződésre a kormány által meghirdetett nemzeti fordulat, mint a kultúrpolitikában. Értelemszerűen vannak olyan részei a kulturális ágazatnak, ahol nagy előrelépést sikerült a korábbiakhoz képest elérni (szervezetépítés, infrastruktúra, pezsgő kulturális élet, filmipar), és vannak olyanok is, ahol nem sikerült a nemzeti alapú megközelítéseket érvényre juttatni (pl. történelmi filmgyártás).

Miközben a forrásfelhasználás módjáról, a preferált területekről és célokról természetesen kemény szakmai vitákat lehet folytatni, arról már kevésbé, hogy a kulturális ágazat pénzügyileg az elmúlt évtized egyik nagy nyertese volt. A költségvetés kulturális kiadásai ugyanis 2010 és 2018 között kettő és negyedszeresére, azaz a 2010-es összeg 225 százalékára emelkedett nominálisan. Az emelkedés számításaink szerint reálértéken is 84,5 százalékos volt.

1. számú ábra: A költségvetés kulturális kiadásainak alakulása 2010 és 2018 között.
(millió forint, forrás: KSH)

A kormányfő a kultúra dotálásával kapcsolatos megközelítéséről 2013-ban a következőképpen fogalmazott: „Winston Churchillnek egyszer azt mondták, hogy a háború megnövekedett költségei miatt megszorításokra van szükség elsősorban a művészetek és kultúra területén, mert – ahogy akkor is mondták – azoknak nincs stratégiai szerepük. Churchill azt felelte: ha ezt tesszük, akkor voltaképpen mi is az, amiért harcolunk? Manapság is hallani hangokat, amelyek azt állítják, felesleges színházakra, sportra, kultúrára költeni, miközben egész Európa – ez valóban így van – súlyos válsággal küzd. Erre mi is csak azt mondhatjuk: akkor voltaképpen mi is az, amiért harcolunk? Miért küzdünk, dolgozunk nap mint nap? Számos természeti népnek nincs gazdasága, nincs GDP-je, nincs külkereskedelmi mérlege, és gyakran még pénzt sem használnak, de tíz körömmel ragaszkodnak a saját kultúrájukhoz, egyedi művészetükhöz, és ragaszkodnak hagyományaikhoz. Ösztönösen ragaszkodnak ahhoz, ami megkülönbözteti őket másoktól, és körömszakadtukig védik saját közösségük szellemét.”²³

A források emelésén túl azonban az intézményrendszer megerősítésére is sor került. Talán a legfontosabb újítás a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) felállítása volt. A Makovecz Imre által kezdeményezett, az MTA mintájára köztestületként felállított szervezet az Alaptörvénybe is bekerült, a X. cikk értelmében „Magyarország védi a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia tudományos és művészeti szabadságát.”, az MMA elnökét egy másik szakasz szerint pedig az államfő erősíti meg tisztségében.

Mindemellett új alapokra helyezték a kulturális feladatok finanszírozását, illetve bevezették a kulturális alapellátást is. Továbbá a megyei intézményrendszer fenntartói körének és finanszírozási hátterének megújítása során élesebben elhatárolták a helyi kulturális érdekek képviselőit (a megyei múzeumi központok és a megyei könyvtárak) és az állami részfeladatok ellátását (levéltárak és közművelődési szervezetek). Az úgynevezett kulturális alapellátás célja, hogy a szabadidő eltöltése helyett a közösségi értékteremtés kapjon támogatást. Ennek jegyében megemelték a könyvtári és közművelődési feladatellátás támogatását is, így 2018-ban az egy településre jutó támogatás minimumösszege 1,8 millió forint volt.

²³ „Magyarország visszanyeri nagyságát” – Orbán Viktor beszéde a felújított Erkel Színház átadásán. 2013. november 8. Internetes elérhetőség:
http://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/magyarorszag_visszanyeri_nagysagat

A szervezetépítés mellett elmondható, hogy egyre inkább meg- és átéljük a kulturális értékeinket, hiszen folyamatosan emelkedett a kulturális rendezvények látogatottsága. A színházi előadások száma 2019-ben gyakorlatilag a duplájára nőtt 2010-hez képest (19 ezerről 37 ezerre), a regisztrált színházi látogatások száma pedig 9 év alatt ezer lakosra vetítve 458-ról 817-re nőtt, ami közel nyolcvan százalékos emelkedés. Szintén komoly teljesítmény, hogy a hangversenyek száma a 2010-es 3654-ről 2019-re 6653-ra emelkedett a járvány előtti évben, miközben a hangverseny-látogatások száma 994 ezerről 2 millió 126 ezerre nőtt ugyanezen időtávon belül. Végül pedig a múzeumlátogatások száma a 2010-es 9,5 millióról 2019-re 11,5 millióra emelkedett.

Ami az infrastruktúrafejlesztést illeti, befejeződött az Erkel Színház és a Zeneakadémia rekonstrukciója, ami Sárközy Tamás, a kormányzásról több nagy, elég kritikus megközelítésű művet publikáló jogászprofesszor szerint is „kétségtelenül nagy sikere a kormány kulturális politikájának” (Sárközy 2014, 316). Emellett megújul az Operaház és az Eiffel-csarnok is. Megépült a Budapest Music Center, és átadták az Erzsébet téri Kulturális Központot. Megnyílt a Nemzeti Táncszínház új épülete, ami a Millenáris Parkban kapott helyet. Továbbá folyamatosan újulnak meg a fontos műemléki épületeink a Várkert bazártól, a Budai Vigadón és a Pesti Vigadón át, az Olof Palme Házig. Felújították a Szépművészeti Múzeum Román Csarnokát, megépült az Országos Múzeumi Restaurálási és Raktározási Központ, folyamatban van a Liget Projekt. Emellett renoválták a Mátyás-templomot, a Múzeumkertet és a Gül baba türbójét is. Tervben van a Múcsarnok, a Terror Háza, a Nemzeti Múzeum és a József Attila Színház felújítása is. Természetesen ez a felsorolás messze nem annyira teljes, mint amennyire impozáns.

A kulturális fejlesztések nem állnak meg a főváros határainál. 2019-ben például a felújított kaposvári színházat adták át, miközben megkezdődött a szolnoki színház felújítása, és a kecskeméti színház felújításának tervezése is. Fejlesztik a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumot, eredeti állapotába állították vissza a komáromi Csillagerődöt, továbbá zajlik a Makovecz-program, amelyből a következő években országszerte 30 épület befejezése, felújítása, bővítése valósulhat meg. Szekszárdon interaktív könyvtár és levéltár kerül kialakításra, Békéscsabán Munkácsy-negyedet, Zalaegerszezen Mindszenty Múzeumot

létesítenek. Zajlik és a következő években folytatódni fog a Nemzeti Kastélyprogram és a Nemzeti Várprogram, amelyek során 19 kastély és 15 vár felújítása indul meg, miközben az edelényi kastélypark, illetve a siroki és az ozorai vár már megújult.²⁴

Nemzetközi összehasonlításban talán a legkomolyabb előrelépés a filmművészetben és a filmiparban történt. A magyar filmek külföldön is sikereket érnek el, miközben egyre több külföldi mozi forgatnak hazánkban. A néhai Andy Vajna nevéhez köthető átalakítások eredményt hoztak, amelynek köszönhetően 2019-ben 165 milliárd forintra nőtt hazánkban a közvetlen filmgyártásra szánt összeg, a 2013-as 54 milliárd forinthez képest. A külföldi produciókat nem csak az izgalmas helyszínek, hanem a felkészült szakemberek és az adókedvezmények is vonzzák Magyarországra. Mindeközben a magyar művek végre sok száz külföldi díjat nyertek néhány év leforgása alatt, amelyek között volt Oscar-díj (Saul fia -2016, Mindenki – 2017), Arany Glóbusz, cannes-i nagydíj, berlini Arany Medve, valamint Diák Oscar-díj is. A belföldi közönséget szintén sikerült jobban megszólítani: az ezer lakosra jutó mozilátogatások száma a 2010-es 1111-ről 1547-re nőtt 2019-re.

Végül, de nem utolsósorban egy komoly nemzeti jelkép is hazakerült Magyarországra. A Seuso-kincs jelenleg ismert 15 darabja egy több éven át tartó sikeres tárgyalássorozat eredményeképpen 2014-ben és 2017-ben térhetett haza. A volt kormányzóvivő szerint: „a (...) kormányzat célja kulturális múkincseink megmentésével, méltó állapotba hozásával épített örökségünk megőrzése, a lakosság érdeklődésének felkeltése, fokozása, a turizmus fejlesztése, mindezekkel az egészséges nemzettudat erősítése” (Giró-Szász 2019, 208-209).

2. Közösségeink megerősítése

A 2010-től zajló kormányzás egyik legfontosabb újítását a közösségelvű gondolkodás térnyerése jelentette. Ezt a célt szolgálta a nemzet határokon átívelő újraegyesítése, a nemzeti szuverenitás és identitás melletti kiállás, a nemzeti ügyek politikájának meghirdetése, a közteherviselés helyreállítása, az egészségügy magánosításával kapcsolatos törekvések

²⁴ A kormány támogatásával 2010 óta folyamatosak a kulturális beruházások. Magyar Hírlap. 2020. január 22. Internetes elérhetőség:

<https://www.magyarhirlap.hu/kultura/20200122-sorra-ujlnak-meg-a-szin hazak-szerte-az-orszagban>

helyett a nemzeti kockázatközösség megerősítése, de közösségépítő célja volt a családtámogatásoknak is.

A balliberális kormányok - kiváltképpen Gyurcsány Ferenc kabinetjei - az egyéni felelősségvállalás erősítését célzó, neoliberális politikát folytattak. Különösen igaz ez az egészségügyre, de a nyugdíjrendszer területén is voltak ilyen törekvések, inkább az SZDSZ, mintsem a hagyományos baloldaliak számára megfelelően ezzel. Gyurcsány egyébként nem árult zsákbamacskát: már 1999-ben arról írt, hogy „A szocialistáknak ki kell mondaniuk, hogy az egyén felelős önmagáért”.²⁵

A jobboldal ezzel szemben már ellenzékben azt írta a „Jövők” című vitairatában, hogy „természetes adottság, hogy minden politikai és kulturális közösség kisebb közösségek együttműködésén alapszik”.²⁶ A 2010-es kormányprogram²⁷ szerint pedig: „Egy közösség csak úgy épülhet újjá, úgy emelkedhet fel, ha érvényre jut benne a társadalommá szerveződés alapvető értelme és célja: az együttműködés. Ez az előttünk álló változások útjelzője. Az az irány, melyet a választásokon megnyilvánuló példátlan nemzeti egység jelölt ki a számunkra.” Ebben a fejezetben három kulcsfontosságú közösség, az egyházak, a sportszervezetek és a civil szervezetek megerősítését foglaljuk össze röviden, majd bemutatjuk a legelemibb közösségek, a családok érdekét szolgáló kormányzati intézkedéssorozatot.

2.1. Növekvő egyházi részvétel

Köztudomású, hogy a második világháborúig a magyar társadalom életének szervezésében nélkülözhetetlen szerepet játszottak az egyházak. A hitéleti mellett oktatási, kulturális, szociális, egészségügyi, fejlesztési vagy éppen gazdasági feladatokat is elláttak, amíg erre a mindenkori hatalom lehetőséget biztosított. 1990 után már nem volt reális, hogy ez a helyzet visszaálljon, az azonban annál inkább, hogy a fenti területeken ismét komoly segítséget

²⁵ A későbbi kormányfő 1999. február 10-én a Népszabadságban megjelent cikkét Gavra Gábor idézte: „Hazai pályákon” – Beszélő, 2005 november. Internetes elérhetőség: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/hazai-palyakon>

²⁶ „Jövők” – A Fidesz - Magyar Polgári Szövetség Vitairata 2007-Internetes elérhetőség: <http://static-old.fidesz.hu/download/Vitairat2007.pdf>

²⁷ A Nemzeti Együttműködés Programja, benyújtva az Országgyűlés elé: 2010.05.22. Internetes elérhetőség: <https://www.parlament.hu/irom39/00047/00047.pdf>

nyújthassanak egyházaink a magyar nemzet megerősítéséhez, ehhez pedig az állam járuljon hozzá lehetőségeihez képest.

Az Orbán-kormány nem titkoltan ezt az irányvonalat követi, így aztán nem csoda, hogy a hazai egyházak és vallási tevékenységet végző szervezetek 2010 óta összesen mintegy 736 milliárd forint támogatásban részesültek. Az egyházaknak nyújtott költségvetési támogatási keret 2010 és 2017 között kétszeresére emelkedett. Az egyházak által fenntartott köznevelési intézményekben csaknem 220 ezer gyermek tanul, ami az összes tanuló 14 százaléka, szemben a korábbi 6 százalékkal. Emellett pedig a szociális szektorban az egyházi arány 11 százalékról 33 százalékra, nagyjából háromszorosára emelkedett az elmúlt évtizedben.²⁸

Az elmúlt években a kormányzati politika homlokterébe került az üldözött keresztények támogatása. Mindez megfelel annak az alapelvnek is, mely szerint a problémákat azok keletkezési helyén, a szenvedők szülőföldjén kell kezelni ahelyett, hogy Európába importálnánk a gondokat. A humanitárius segítségnyújtás terén éppen ezért a kormány több intézkedést hozott a közel-keleti és afrikai régióban a keresztények élethelyzetének javítására. Közvetlen anyagi támogatást nyújtottak iskolák, kórházak és egyéb létesítmények építésére, emellett speciális ösztöndíjprogram indult üldözött keresztény fiatalok számára, továbbá kiemelt támogatást kapnak a magyar egyházak missziós tevékenységük folytatásához is. Kiemelendő, hogy a Hungary Helps Program szélesebb körben, felekezeti hovatartozástól függetlenül segíti a rászoruló közösségeket. 2018-ig már közel 35 ezer ember részesült a Hungary Helps támogatásából.

A vallásosság Magyarországon nagyon változatos képet mutat. Miközben a rendszeres vallásgyakorlók aránya alacsonyabb, a Századvég 2020 őszén publikált kutatása szerint „közel két és félszer annyian érzik magukat valamely kisebb keresztény felekezethez tartozónak, mint ahányat megkereszteltek ezekbe”. A 2017 végén készült adatfelvétel szerint „a rendszerváltás óta a legalább havi szinten templomba járók aránya folyamatosan csökkent. Az 1990–1993-as

²⁸ Lásd a Magyar Narancs cikkét Semjén Zsolt parlamenti bizottsági meghallgatásáról. „Csaknem kétszeresére nőtt az egyházak oktatási és köznevelési szerepvállalása 2010 óta”. Magyar Narancs, 2019. december 2. Internetes elérhetőség:

<https://m.magynarancs.hu/belpol/csaknem-ketszeresere-nott-az-egyházak-oktatasi-es-koznevelési-szerepvállalása-2010-óta-125006?pageld=55>

23 százalékról 2014-re 15 százalékra esett vissza. A mostani kutatásunk szerint azonban az elmúlt három évben nyolc százalékpontos emelkedés következett be, amely ekvivalens a 90-es évek elején felvett értékkel”.²⁹ Ez az emelkedés feltehetően az európai tömeges iszlám bevándorlással is összefüggésben lehet. Egy másik, 2019-es felmérés alapján pedig: „a magyar lakosság 79 százaléka szerint Európának inkább meg kellene őriznie keresztény kultúráját, hagyományait, vagyis a kultúrkereszténység igen erőteljesen jelenik meg hazánkban”.³⁰

2.2. Egy új nemzetstratégiai ágazat, a sport

A sport olyan felemelő, életerőt termelő tevékenység, amely mind az egyén, mind a közösség számára elengedhetetlen a kiegyensúlyozott, harmonikus léthez, vagyis az egyes ember szervezetében és a társadalomban egyaránt az egészség alapja. Az egészség – mint fogalom – a sejteink, az ember alkotóelemeinek tökéletes működését, míg a közösség szintjén a nélkülözhetetlen kohéziót jelenti. Mindez ráadásul nem pusztán fiziológiai kérdés, hiszen a sportban elért sikerek óriási lelki többletet nyújtanak az egyes embereknek és a nemzeti közösségeknek is.

Ebből az alaptézisből kiindulva különös jelentősége van az utóbbi tíz év kormányzati filozófiájának, amelynek egyik központi eleme a sport támogatása, felemelése. 2017-ben az Eurostat adatai alapján messze hazánk áldozta a legtöbbet sport és rekreációs célokra, GDP-arányos összevetésben az uniós átlag nagyjából három és félszeresét, a bruttó hazai össztermék 2,5 százalékát.³¹ Az Orbán-kormányok alapvetően másként álltak a sportélethez, mint elődeik, és ez nem csupán az anyagi ráfordításokban tapasztalható óriási különbségben nyilvánult meg. Talán ennél is fontosabb, hogy értik és érzik, miért van szükség a sportra, ami nélkül nem lehet hosszú távon sikeres a magyarság.

²⁹ „Vallásosság és annak megítélése”. Századvég Alapítvány. 2017. december 21. Internetes elérhetőség: <https://szadveg.hu/uploads/media/5f8c88519d936/szadveg-kutatas-vallasosság-es-annak-megitelese-2017.pdf>

³⁰ „A magyarok többségének továbbra is fontos a vallás.” Századvég Alapítvány. 2020. október 18. Internetes elérhetőség: <https://szadveg.hu/hu/kutatasok/az-alapitvany-kutatasai/tarsadalomtudomanyi-kutatocsoport/a-magyarok-tobbsegenek-tovabbra-is-fontos-a-vallas>

³¹ Balázs Zsuzsanna: „Arányaiban a magyar állam költi a legtöbbet sportra az EU-ban.” Qubit. 2019. szeptember 23. Internetes elérhetőség: <https://qubit.hu/2019/09/23/aranyaiban-a-magyar-allam-kolti-a-legtobbet-sportra-az-eu-ban>

A magyar hagyományosan egy sportnemzet, sőt, a közkeletű mondás szerint egyenesen a legeredményesebb olyan nemzet, amely még nem rendezett olimpiát. Az olimpiai győzelmek számában hazánk a 8(!) helyet foglalja el, a nyári olimpiákon átlagosan 7 győzelmet aratott eddig. Budapest 2024-ben olimpiát rendezhetett volna, ám a kormányoldal és a baloldal közötti akarategységet egy parlamenten kívüli, később a baloldalhoz csatlakozott mozgalom megbontotta, így a győztes végül Párizs lett.

A 2010-et megelőző évek kormányzati politikájának eredménye látványos volt: alulfizetett sportolók és edzők, tengődő és megszűnő sportegyesületek, rossz minőségű pályák és lepusztult csarnokok jellemezték a hazai sportéletet. A 2010-ben megalakuló kormány kiemelten fontos feladatának tekintette az egészséges életmódra nevelést, a szemléletformálást, valamint a magyar sport támogatását. 2011-ben stratégiai ágazattá vált a sport, ami számos kedvező változást eredményezett. A korábbi, kedvezőtlen folyamatok pozitív irányba fordultak, ennek köszönhetően egyre többen sportolnak egyesületben, a megszűnt vagy tönkrement sportpályák helyett pedig újak épülnek. Az elmúlt tíz évben rendeződött az egyesületek működésének háttere, számos új létesítmény jött létre vagy újult meg országszerte. A sportolók és az edzők is nagyobb szakmai támogatást és anyagi megbecsülést kapnak, ráadásul a szektorban a fizetések kiszámíthatóvá váltak.

A szabadidő-sportolók száma a lakosság létszámára vetítve 2010 előtt 5 százalék volt, 2017-re 15 százalékra emelkedett. A versenyszerűen sportolók száma 2010 és 2017 között megduplázódott, számuk 501 354 főre emelkedett (több mint a fele utánpótláskorú), ami 114 százalékos növekedés 2011 óta. A kormány 2014-ben tűzte ki célul 2018-ra, hogy meglegyen az 500 ezer versenyengedéllyel rendelkező sportoló, ez a célkitűzés pedig teljesült.

Míg 2006 és 2010 között 55 sporteseményt rendeztek Magyarországon, 2010 és 2018 között összesen 372 hazai rendezésű, rangos sportesemény valósult meg. 2019-ben egyetlen esztendő alatt csaknem 150 nemzetközi sportesemény házigazdája volt Magyarország. 2017-ben pedig megrendeztük minden idők legjobb vizes világbajnokságát a vonatkozó sportágak nemzetközi szövetségének elnöke szerint. Nem meglepő, hogy Thomas Bach, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnöke úgy látta, hogy Budapest mára vitathatatlanul a világ egyik legjelentősebb sportfővárosa lett.

A sportesemények mellett sosem látott sportinfrastruktúra-fejlesztés zajlott az elmúlt években a sport területén is. Bár a közbeszédet a stadionépítések uralják, és valóban egy sor fociaréna épült, illetve újult meg, más sportágak szentélyeiben is komoly fejlesztések zajlottak. Sok év után befejeződött egy budai torzó, a Tüskecsarnok építése. Számtalan kézilabda- és kosárlabdacsarnokot újítottak és újítanak fel, illetve építenek az ország legkülönbözőbb részein (pl. Kaposváron, Nagykanizsán, Zalaegerszegen, Győrött, Tatabányán, Érden, Székesfehérváron, Siófokon, Oroszlányban, Dunaújvárosban, Szegeden, Nyíregyházán vagy éppen Békéscsabán), továbbá Pécssett (Nemzeti Kosárlabda Akadémia) és Balatonbogláron (Nemzeti Kézilabda Akadémia) kiemelt utánpótlásképzőhelyeket is létrehozta. Sőt, vidéken egy sor kisebb csarnok és tanuszoda épült, köztük rengeteg járási székhelyen, amelyek a kistérségek sportközpontjaivá váltak. Mindemellett gyakorlatilag az összes elsőosztályú budapesti és vidéki futballklub új stadiont kapott, vagy megújult a stadionja, miközben az új nemzeti stadion, a Puskás Aréna is elkészült.

Az utóbbi évek eredményeihez szükség volt egy új sportköztestületi rendszer kialakítására is: a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) belső szervezeti egységeként működő tagozatok önállóvá váltak és az élősport egyes, nagy területein közfeladatokat ellátó köztestületekként működnek tovább. Az eddigieknél nagyobb hangsúly helyeződik a diák-hallgatói sport, a szabadidősport, és a fogyatékkal élők sportjának területére, valamint a nem olimpiai sportágak érdekképviseleti és civil sportszakmai, sportigazgatási feladatainak ellátására.

Stratégiai fontosságú a gyerekek bevonása a sportéletbe, hogy már egész fiatalon életformává, tudatos tevékenységgé váljon a testmozgás, testedzés. Ezt a célt szolgálja a mindennapos testnevelés bevezetése és az úszásoktatás. Előbbi multifunkcionális intézkedésként hat: elsődleges hatása a gyermekek testmozgásának biztosítása. Ugyanakkor olyan egyéb hatások is megjelennek, mint a sportutánpótlás ösztönzése, a mozgásszegény életmóddal leszámoló szemlélet kialakítása, vagyis az egészséges életmódra nevelés. Ezen keresztül pedig összetársadalmi szinten hosszabb távú munkapiaci és költségvetési előnyökkel számolhat a magyarság.

A mindennapos testnevelés mellett az utánpótlás-nevelés szintén kulcsfontosságú területe a sportnak, itt az egészség megőrzése mellett a profi sportolói bázis megteremtése is cél. 2010

óta ezen a területen is komoly előrelépés történt: a stabil egyesületi háttérnek, sportlétesítmény-fejlesztéseknek és a tehetséggondozó programoknak köszönhetően 2011-hez képest ugrásszerűen megnőtt a sportoló gyermekek száma szinte minden sportágban. Az utánpótlásport bázisának növelését a Hiszek Benned! sportprogram is segíti a kis és közepes sportegyesületek számára nyújtott pályázati támogatással. A mindennapos testnevelés a 2015/2016-os tanévtől már mind a 12 évfolyamon kötelező. Ma közel 12 évfolyamon 1,5 millió diák mozog minden nap, háromból pedig két szülő jónak tartja ezt a célkitűzést.

2.3. A valódi civil szervezetek támogatása

2010 előtt a magyar civil szervezetek széles sokasága helyett nemzetközi kötődésű, részben külföldi finanszírozású NGO-k sajátították ki a támogatásokat, melyek elsősorban a kisebbik koalíciós párthoz, a 2008-ig formálisan is kormánytag Szabad Demokraták Szövetségéhez, és a párt egyik fő támogatójához, Soros Györgyhez kötődtek. Ezek a szervezetek egyébként – komoly médiabefolyásuk és forrásellátottságuk révén, kifejezetten ügyes kommunikációs stratégiával – magát a „civil” fogalmat is kisajátították, és magukat tették egyenlővé a magyarországi civil szervezetek tízezres nagyságrendű tömegével. A nyilvánosságban véleményük, mint „a civilek” véleménye jelent meg, miközben a gyakorlatban politikai aktivistacsoportokként működtek, egyfajta „ellenzékként”, sőt, bizonyos politikai erők protopártjaiként.

Amikor az évtized közepéhez érve egyre komolyabb mértékben vállalt konfliktusokat az említett szervezetekkel a kormány, az ezen szféra körüli viták a politika homlokterébe kerültek. Az érintett, külföldi finanszírozású nyomásgyakorló csoportok lobbijerejét jól illusztrálja, hogy 2014-ben az Amerikai Egyesült Államok elnöke is fellépett védelmükben. A legnagyobb küzdelem az úgynevezett Norvég Alap támogatásainak elosztása körül zajlott. A kormányzati álláspont szerint a legnagyobb probléma az volt, hogy ugyanazok a szereplők és magánszemélyek döntöttek a civil alap forrásainak felhasználásáról, akik a másik oldalon a különböző alapítványokban érdekeltek.

Megállapodás 2020 őszéig sem született az EGT/Norvég Alapok 2014-2021-es finanszírozási időszakáról. A részben ideológiai természetű, a magyar szuverenitással összefüggő vita az

összesen 77 milliárd forintos, hazánknak járó forrás 10 százalékos civilfinanszírozási részéről, illetve annak alapkezelőjéről folyik. Az Orbán-kormányt a forrásvesztés veszélye miatt kritizálták a baloldaltól. A korábbi alapkezelő, valamint a fent említett szervezetek egyike ezzel együtt egy regionális együttműködés keretében mégis hozzáfér „norvég alapos” forrásokhoz.³² A vita 2020 novemberi hírek szerint megegyezéssel zárulhat, ugyanakkor sokatmondó, hogy a civilek Norvég Alapból történő támogatása a magyarországihoz hasonló okok – egyazon nemzetközi hálózat más tagjainak részvétele – miatt Lengyelország esetében sem problémamentes.³³

2012-ben a kormány azzal a céllal hozta létre a Nemzeti Együttműködési Alapot (NEA), hogy az önkéntességen alapuló civil hálózatok nagyobb mozgástérhez jussanak. Míg a civilek mindent egybevetve 2014-ben 4 milliárd forintra pályázhattak, addig a NEA összege 2021-ben önmagában 9 milliárd forintra fog emelkedni. 2020-ban először nyitottak Falusi Civil Alapot 5 milliárd forintos keretösszeggel, amelyre az ötezer lakosúnál kisebb települések civil szervezetei pályázhattak. Összehasonlításként: 2008 és 2010 között a Norvég Alap három kiírásán hiába pályázott csaknem 2000 szervezet, mindössze 240 nyerhetett.³⁴ Szintén erősen szimbolikus üzenettel bír az a tény, hogy nagyságrendjében a Norvég Alappal megegyező összegű támogatás juthat a kormány jóvoltából a vidéki Magyarország kistelepüléseinek dolgozó civileknek.

2.4. A családok megerősítése és az életszínvonal javítása

Bár kétségteljesen jelentős szerepet játszott benne, de 2018-ban nem csak a kormányzat bevándorlási politikája eredményezte az újabb kétharmados győzelemhez elengedhetetlen, kiemelkedő társadalmi támogatottságot. A családpolitikai intézkedések és Magyarország évről évre javuló pénzügyi és gazdasági helyzete hasonlóan fontos tényezőnek számítottak. Ami a

³² Teczár Szilárd: „Nem sikerült teljesen kizárni a magyar civileket a Norvég Alapból”. Magyar Narancs. 2020. szeptember 22. Internetes elérhetőség:

<https://magyarnarancs.hu/belpol/nem-sikerult-teljesen-kizarni-a-magyar-civileket-a-norveg-alapbol-133376>

³³ Kósa András: „Norvég Alap: meglehet a közös nevező”. Népszava. 2020. november 3. Internetes elérhetőség:

https://nepszava.hu/3097785_norveg-alap-meglehet-a-kozos-nevezo

³⁴ EGT és Norvég Finanszírozási Mechanizmusok 2004-2009 Partnerség Európáért. 15. oldal. Internetes elérhetőség:

<http://www.norvegalap.hu/documents/20147/0/EGT+Norv%C3%A9g+Alap+2004-2009+%283%29.pdf/08e1597f-4854-4cac-8c34-782850d5984b>

családpolitikát illeti, a férfi és nő szövetségén alapuló család központi szerepének hangsúlyozása már a Fidesz-KDNP 2010-es választási programjában is szerepelt, s később a kormányprogramba is szóról szóra bekerült: „a társadalompolitika alapját a család jelenti. A család az a nemzeti és európai közös nevező, amelyet a lehető legnagyobb gondossággal kell védenünk. Magyarország és Európa szellemi és mentális egészsége múlik azon, hogyan állítjuk helyre, illetve őrizzük meg egészségesnek a családokat itthon és a közös Európában egyaránt. Célszerű tehát olyan eszközöket alkalmaznunk, amelyekben maga a társadalompolitika válik családpolitikai szemléletűvé”.³⁵

A családok középpontba helyezése azonban nem csak szavak és értékválasztás szintjén valósult meg az elmúlt évtizedben, hiszen a Fidesz-KDNP politikájában a kezdetek óta prioritást élvez a családalapítás és a gyermekvállalás elősegítése. A kormány alapfilozófiája valahogy úgy írható körül, hogy a gyermeket nevelő családokat kiemelten segítik, mert a magyarok egyetértenek abban: a gyermek az első.

Ennek megfelelően a családtámogatásokra szánt költségvetési források évről évre nőnek 2010 óta³⁶, és a harmadik Orbán-kormány korábbi döntésekre épülő intézkedései³⁷ már jelentős és pozitív változásoknak ágyaztak meg. Ezek közé tartozik például a családi adórendszer bevezetése, az első házások adóalap-csökkentő kedvezménye, a Családi Otthonteremtési Kedvezmény bevezetése (CSOK), majd bővítése, az új lakások áfájának 27-ről 5 százalékra csökkentése, vagy a családi adókedvezmény növelése. Szükségszerű, egyben tipikusan multifunkcionális intézkedés volt a családi pótlék iskoláztatáshoz kötése. Ennek elsődlegesen elvárt hatása az igazolatlanul mulasztott tanórák és napok számának csökkentése volt, viszont

³⁵ Nemzeti ügyek politikája – A Fidesz-KDNP választási programja. 93. oldal Internetes elérhetőség: <https://nezopontintezet.hu/files/2012/03/Nemzeti-Ügyek-Politikája-2010.pdf>

³⁶ 2020-ban már 2228 milliárd forintot tett ki az erre szánt költségvetési keret, ami több, mint a kétszerese a 2010-es 960 milliárd forintnak. Internetes elérhetőség:

<https://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/csalad-es-ifjusagugyvert-felelos-allamtitkarsag/hirek/mintegy-14-ezer-csalad-vette-igenybe-a-csaladvedelmi-akcioterv-valamelyik-tamogatast>

³⁷ Lásd az Állami Számvevőszék „A családtámogatások rendszere” című elemzését. Internetes elérhetőség: https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezések/2019/20190618_csaladtamogatások_rendszere.pdf?download=true

olyan egyéb hatásokkal is együtt járt, mint a hiányzások miatti iskolai lemorzsolódás mérséklése, illetve a gyermekek oktatási esélyegyenlőségének javítása.

Mindemellett 2017 májusában a kormány a családok éveként hirdette meg a 2018-as esztendő, és olyan jelentős intézkedéseket jelentett be, mint a családi adókedvezmény további emelése, a diplomás GYED időtartamának megnövelése, a családok jelzáloghiteltartozásainak törlesztéséhez nyújtott állami szerepvállalás bevezetése, a nők diákhiteltartozásainak felfüggesztése/elengedése, a CSOK adminisztrációs terheinek enyhítése, vagy éppen a 10 milliárdos bölcsődefejlesztési program elindítása.

2019-ben ehhez a lépéssorozathoz olyan új kedvezmények társultak, mint például az, hogy 10 millió forint babaváró támogatás jár a fiatal pároknak, amelyet 2020 nyarán már több mint 100 ezer pár vett igénybe. Élethosszig tartó szja-mentességet kapnak a legalább négy gyermeket nevelő édesanyák 2020-tól. Mindemellett az elmúlt években olyan, további új családtámogatási formák léptek életbe, mint a gyed extra, a „testvér gyed”, illetve a „diplomás gyed” és a nagyszülői gyed.

Szimbolikus, de fontos, és számos gyakorlati következménnyel jár a családpolitika kormányzati szintű képviseletekor, hogy 2020. szeptember 21-től Novák Katalin – aki korábban az Emberi Erőforrások Minisztériumának Család-és Ifjúságügyért felelős államtitkára volt – családokért felelős tárca nélküli miniszterként látja el feladatait. Ennek is köszönhető, hogy a családtámogatásokat a kormány a válságidőszakban is bővíti: 2021 júliusától emelkedik majd a csed összege, így aki gyereket vállal, a szülést követő fél évben még többet is keres majd, mint amikor még munkában volt. Sőt, a kormány már 2020 ősztől újabb intézkedésekkel, így 5 százalékos lakásárával ösztönzi az otthonteremtést. A célt, a saját tulajdonú ingatlan megszerzését más intézkedések is segítik. Így a lakásfelújításhoz járó támogatást a jövőben a felnőtt fiatal nevelő szülők is igénybe vehetik, a gyermek korhatára 25 év. 2021-től, ha a gyermeket nevelő család CSOK-kal vásárol ingatlant, egy forint illetéket sem kell fizetnie. Az illeték összege egyébként 2020-szal bezárólag az ingatlan értékének 4 százaléka volt. A kormány ezen kívül támogatja a többgenerációs otthonok teremtését, aki tehát 2021-től beépíti szülei, nagyszülei házának tetőterét, igénybe veheti a teljes összegű CSOK-ot. A számok

nyelvére fordítva ez a támogatás egy gyermek esetén 600 ezer forintot, kettő gyermek esetén már 2,6 millió, három gyermek nevelése vagy vállalása esetén pedig 10 millió forintot jelent.

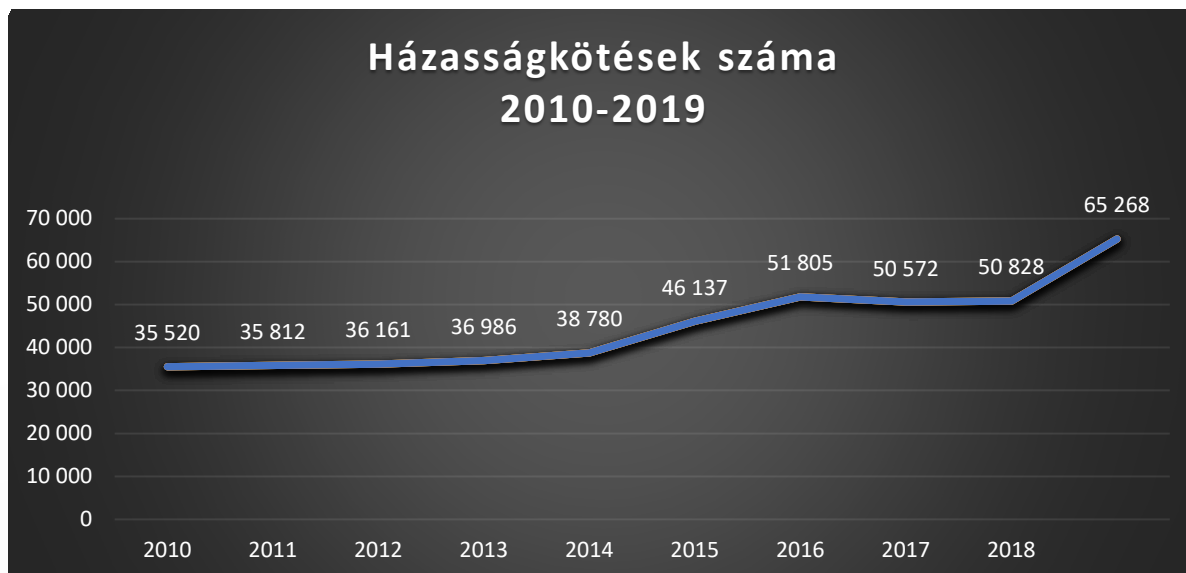
A családtámogatások emelése és bővítése szintén egy multifunkcionális intézkedéssorozatként értelmezhető. A családpolitikai ösztönzők elsődleges hatása a családalapításhoz és a családok által kívánatosnak tartott gyermekszám eléréséhez szükséges feltételek megteremtése volt. A mögöttes, és a kabinet által gyakran hangoztatott cél pedig az, hogy Magyarországon a gyermekvállalást lehetőleg ne akadályozzák anyagi természetű tényezők.

Ugyanakkor a családpolitikai programoknak vannak egyéb, járulékos hatásai is, így ösztársadalmi szinten a kedvezőtlen demográfiai trendek (népeségfogyás) megtörése, továbbá a családok belső stabilitásának növelése, valamint a gyermekek iskoláztatásának és életkörülményeinek, és ezzel társadalmi mobilitásuk javítása. Fontos hatás lehet még a támogató bevándorláspolitikával szemben egy nemzetállami alternatíva nyújtása, vagy éppen a magyar vidékről, illetve az országból az elvándorlás lassítása, visszafordítása. A kismamák munkavállalásának segítésében fontos szempont a munkaerőhiány csökkentése. A különböző otthonteremtési támogatások az építkezések felpörgetését, ezen keresztül pedig az ágazati foglalkoztatás és a gazdasági növekedés stimulálását érhetik el.

Bár attól még messze van a nemzet, hogy megállítsuk Magyarország népeségfogyását, sikereket azonban ezen a területen is elértünk. A teljes termékenységi arányszám³⁸ 1,56-ra nőtt a 2020 január-szeptemberi időszakban, a 2010-es 1,25-ről. A jövőbeni gyermekvállalás szempontjából kiemelkedően fontos házasságkötési mutatók pedig még kedvezőbben javultak: míg 2010-ben, a Fidesz-KDNP kormányra kerülésének évében mindössze 35 520 esküvőt tartottak Magyarországon, addig a házasságkötések száma 2016 óta már folyamatosan meghaladja az 50 ezret, 2019-ben egyenesen 65 300 volt. Utóbbi adat egyben több évtizedes rekord, hiszen ezzel harminc éve, a rendszerváltás időszaka óta nem látott szintre nőtt az évtized végére a házasságkötések száma hazánkban. A teljes házasságkötési

³⁸ Teljes termékenységi arányszám: azt fejezi ki, hogy egy nő élete folyamán hány gyermeknek adna életet, ha az adott év kor-szerinti termékenységi viszonyai tartósan (a reprodukciós időszak teljes terjedelmére) megmaradnának.

arányszám a 2010-es 39-ről 2019-re 88-ra emelkedett.³⁹ Mindeközben a válások száma a 2010-es 23 873-ról 2019-re 17 600-ra, azaz nagyjából 36 százalékkal csökkent.

2. számú ábra: A házasságkötések számának alakulása 2010 és 2019 között. (forrás: KSH)

A családtámogatások növelése mellett más kormányzati döntések is közrejátszottak abban, hogy létrejött egy társadalmi koalíció az Orbán-kormány mögött. Az életszínvonalat egyaránt széles körben javította a rezsicsökkentés, a devizahitelezés felszámolása és a devizahitelek megsegítése, valamint az évtized második felében lendületessé vált béremelések, a munkát terhelő adók csökkentése, illetve egyáltalán: a munkahelyek számának érdemi emelése.

2010-ben Magyarországon a szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett népesség aránya közel 30 százalékos volt az Eurostat szerint. Ez azt jelenti, hogy közel 3 millióan voltak a hivatalos brüsszeli mutatók szerint szegények az országban. A gyermekek körében még rosszabb volt a helyzet: a 18 év alattiaknál ez az arány nem 30, hanem 39 százalékos volt az uniós statisztikák alapján. 2010-ben a gyermekes háztartások több mint egyharmadát érintette a szegénység kockázata. Emlékeztetes, hogy a baloldali kormányok időszakában jelentősen emelkedtek a megélhetési költségek. 2010 előtt kétszeresére emelték a villamos energia, és háromszorosára a lakossági földgáz árát. 2002-höz képest 2010-re a

³⁹ A teljes első házasságkötési arányszám azt fejezi ki, hogy az adott év házasságkötési gyakoriságának tartós megmaradása esetén száz hajadon közül hányan kötnek házasságot 50 éves korukig. Emellett ez a mutató a házasságkötési hajlam kifejezésére is alkalmas.

lakásfenntartási költségek több, mint kétszeresükre emelkedtek. A helyzetet tovább nehezítette, hogy mintegy 1 millió 750 ezer embernek volt devizahitele. Ez a teher egy időzített bomba volt nemcsak nemzetgazdasági, de szociális szempontból is.

Éppen ezért a kormány – mindig a lehetőségekhez mérten, csak egyet előrelépve – intézkedések sorát hozta a devizahitelek adósságfogságból való kiszabadítása érdekében. Több százezer ember számára jelentett komoly segítséget a kedvezményes végtörlesztés, majd az árfolyamrögzítés. A kormány létrehozta a Nemzeti Eszközkezelőt is, amely 36 ezer család számára biztosította a lehetőséget, hogy elkerüljék a kilakoltatást. Az állam által biztosított rendkívül kedvezményes feltételeknek köszönhetően közülük 28 500 család vissza is tudta vásárolni a bankok által korábban elvett otthonát. 2014-ben, a banki elszámoltatásnak köszönhetően a hiteleknek visszajártak azok az összegek – mintegy 1000 milliárd forint –, amit a bankok az egyoldalú kamatemelésekkel és az árfolyamréssel tisztességtelenül vettek el az ügyfelektől. A törlesztőrészek átlagosan 25-30 százalékkal csökkentek. A jegybanki közreműködéssel végrehajtott forintosítást követően devizalapú hitelek gyakorlatilag eltűntek Magyarországról.

A devizahitelek megsegítéséhez hasonló szintű hozzájárulást jelentett a rezsicsökkentés, amely azzal a régi, évtizedes hagyománnyal szakított, hogy az új év mindig emelkedő rezsiköltséget jelentett a magyarok életében. A kormány 2012-ben konzultációban kérte ki az emberek véleményét a rezsiköltségek kérdéséről. Ezt követően, 2012 végén döntő lépést tettek, és bejelentették a 2013 januárjától kezdődő rezsicsökkentést. A rezsicsökkentésnek köszönhetően a távhő, a gáz és az áram ára átlagosan 25 százalékkal csökkent. 2012 óta napjainkig a lakossági fogyasztók közel 1 700 milliárd forintot takarítottak meg ezáltal.

A kormány nemcsak a megélhetési költségek mérséklésén, hanem a béremeléseken keresztül is javítani akarta a magyar emberek életfeltételeit. Ennek jegyében a minimálbér 73 500 forintról 2020-ra 161 ezer forintra, a szakmunkás minimálbér pedig 89 500 forintról 210 600 forintra nőtt. Az átlagbér eközben bruttó 200 ezer forintról a duplájára, 400 ezer forintra emelkedett. Több ágazatban (pl. egészségügy, oktatás, kultúra, közigazgatás) is béremelések, valamint életpályaprogramok indultak, az egészségügyi dolgozók pedig a koronavírus-járvány idején történt erőfeszítéseikre tekintettel 500 ezer forintos jutalmat kaptak.

Rengeteg célzott intézkedés történt a gyermekes családok megsegítésére a családtámogatások már ismertetett formáin kívül is. Ma már közel egymillió gyermek kap ingyen tankönyvet, a 2020/2021-es tanévtől pedig teljes körűvé válik az ingyenes tankönyvellátás. A gyermekétkeztetésre fordított kiadásokat csaknem háromszorosára emelte a kormány. 2018-ban összességében 626 272 fő, az iskolai étkezésben részesülő gyermekek mintegy 62 százaléka étkezett ingyenesen (mintegy 455 ezer gyermek) vagy kedvezményesen (több mint 171 ezer gyermek). A 2012-ben elindított Erzsébet-program keretében eddig közel 500 ezer gyermek üdülhetett, táborozhatott térítésmentesen vagy kedvezményes áron. Ennek eredményeként 2010-hez képest 2018-ra a szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett népesség aránya a 2010-es közel 30-ról 19,6 százalékra, azaz egymillió fővel csökkent, a kormánytól független, brüsszeli adatok szerint. A gazdasági bővülés inkluzív jellegét jelzi, hogy 2010 óta a cigányság körében megfeleződött a munkanélküliség.

Mindeközben azok a generációk sem maradtak segítség nélkül, akik egy életet dolgoztak le Magyarorszáért. 2010 óta mintegy 10 százalékkal nőtt a nyugdíjak reálértéke. A nyugdíjak reálértékének emelése szintén értelmezhető egy sajátos multifunkcionális intézkedésként. Ennek elsődleges hatása értelemszerűen a nyugdíjasok anyagi helyzetének javítása, de az ezzel együtt megjelentő egyéb, járulékos hatások is jelentékenyek lehetnek: a családtagokra és szociálpolitikai transzferekre utaltság csökkentése, az életminőség javítása, ösztársadalmi-konjunkturális szempontból azonban szintén kiemelhető a fogyasztásbővítés, valamint ezáltal a gazdasági növekedés ösztönzése.

A magyar gazdaság teljesítménye azt is lehetővé tette, hogy az idősek Erzsébet-utalványt, nyugdíjprémiumot és nyugdíj-kiegészítést kapjanak. Sőt, utóbbi 2017-ben, 2018-ban és 2019-ben a 4 százalékot is meghaladta, mely gazdasági bővülés következtében az idősek nyugdíjprémiumban részesültek. A Nők40 program keretében már több mint 240 ezer nő mehetett nyugdíjba 40 év munkaviszony után. Sajátos eszközként jelent meg a nyugdíj melletti munkavállalás könnyítése és adókedvezményekkel ösztönzése, amely megint csak egyfajta multifunkcionális ösztönző. Elsődleges hatása a munkaképes nyugdíjasok jövedelmi helyzetének javítása. A jelentkező egyéb hatások a következők: munkaerőhiány csökkentése,

illetve esetleg a külső segítségre utaltság csökkentése, az életminőség javítása, valamint ismét csak a fogyasztásbővítés, a gazdasági növekedés ösztönzése.

2020-ban a kormány arról hozott döntést, hogy balliberális elődjével ellentétben a válságidőszakban nem megszünteti, hanem 2021-től négy év alatt, négy lépésben formálisan is visszaállítja a 13. havi nyugdíjat. Mindez komoly státuszbiztonságot eredményezhet majd, egyben pedig visszaverheti azokat a kritikákat, hogy – a remények szerint – markánsan növekvő bérek értékéhez képest „eljelentéktelednének” a nyugdíjak.

3. Emelkedő életminőség

2020 Magyarország még egy válsághelyzet kellős közepén is teljesen máshogy néz ki, mint 2010 Magyarország. Ez a tény az életminőség számos aspektusán lemérhető, az oktatástól a kihívások közt is derekasan teljesítő egészségügyön, vagy éppen a különböző infrastrukturális, fővárosi, illetve vidéki fejlesztéseken át, egészen a nemzeti vagyon állapotáig, vagy éppen a környezetünk megóvásáig. Mivel a legtöbb baloldali kritika az elmúlt tíz évben éppen az első kettő kapcsán jelentkezett, ezért ezekben az ágazatokban bekövetkezett intézkedéseket mutatnánk be először.

3.1. Oktatás helyett nevelés

Az oktatás kapcsán állandó vitakérdés az arra fordított források nagysága, illetve a felhasználás hatékonysága. A helyzet átláthatóságát bonyolítja, hogy sajnos a gyermekszám az elmúlt évtizedben is folyamatosan csökkent. Sok vitát váltott ki az iskolák önkormányzati helyett állami kézbe vétele, amely a kritikák szerint a hatékonyság növelése helyett a bürokráciát fokozta. A kormány az állami iskolafenntartó átalakításával úgy korrigált, hogy az eredeti cél, az oktatási esélyegyenlőség biztosítása megmaradt.

A kabinet ugyanis a nagy területi különbségek, illetve az önkormányzatok teherbírásának elégtelensége miatt hozta meg a reformléptékű országos átalakításról szóló döntést. A közoktatás központosítása szintén többes célt szolgált, multifunkcionális intézkedésként értelmezhető. Ahogy említettük, az elsődleges hatás az iskolák közötti különbségek csökkentése, gyermekek esélyegyenlőségének javítása volt. Ezzel együtt olyan egyéb hatások is jelentkeztek, mint a kulturális köznevelés, a munkaerőpiacra felkészítés, az egyéni fejlődés,

vagy éppen a Nemzeti Alaptanterv megvalósításának (benne nemzettudat, magyar kultúra ismeretének és szeretetének) biztosítása. Szintén fontos hatásként jelentkezett az iskolák anyagi helyzetének fokozottabb kiegyenlítése, valamint a kistelepülési iskolabezárások elkerülése, illetve a szegényebb önkormányzatok költségvetési tehermentesítése.

Egy másik centralizációs lépés is illeszkedett ebbe a logikába. A tankönyvpiac központosítása kapcsán az elsődleges hatás az iskolák közötti és oktatásbeli különbségek csökkentése volt. Emellett olyan egyéb hatások is megjelentek, mint a gyermekek esélyegyenlőségének javítása, vagy mint a köznevelés központosításánál, a NAT könnyebb megvalósítása.

Mindenesetre az összes vitakérdéssel együtt is igaz, hogy az elfogadott költségvetés szerint 2020-ban már 645 milliárd forinttal több jut oktatásra, mint 2010-ben, és közel 60 milliárddal több, mint 2019-ben. Ennek egy része abban jelenik meg, hogy a tanárok fizetése 2013 és 2017 között átlagosan mintegy 50 százalékkal emelkedett. Egy 20 éve dolgozó – egyetemi végzettséggel rendelkező – pedagógus a béremelés előtt 173 ezer forintot keresett, ma már 335 ezer forintot vihet haza.

A források elköltésének szintén fontos fokmérője, hogy az elmúlt harminc évben nem volt Magyarországon olyan volumenű iskolafejlesztés, mint ami az évtized végén zajlik. Összesen 800 helyszínen mintegy 276 milliárd forint értékű oktatási beruházás és felújítás van folyamatban. A kormány emellett több mint 120 milliárd forintot fordított bölcsődei és óvodai férőhelyekre. Ma már 51 ezer bölcsődei férőhely van az országban. A férőhelyek számát a 2020-ig 60 ezerre, 2022-ig pedig 70 ezerre tervezik bővíteni. Minderre azért is van szükség, mert hároméves kortól kötelezővé tették az óvodai nevelést. A kabinet álláspontja szerint ennek kiemelt szerepe van az iskolára történő felkészítésben és így a későbbi lemorzsolódás csökkentésében is.

Mindemellett soha nem látott mértékű digitális fejlesztés zajlik az iskolákban. A 2018-as tanévkezdés előtt például 45 ezer laptop és 24 ezer tablet került az iskolákba. Szintén komoly segítséget jelent, hogy ma már minden 35 év alatti fiatalnak ingyenes egy nyelvvizsga megszerzése. Bár a járványidőszak idején ez nem lehetséges, de hosszú távra szóló vállalásként hatályos, hogy kétszer kéthetes külföldi nyelvi kurzusra mehetnek a 9. és a 11. évfolyam tanulói.

Az is komoly erőforrásokat igényelt, hogy a felsőoktatásban több mint 36 milliárd forint értékben váltott ki a kormány PPP-projektek. Emellett bevezették a duális képzést a felsőoktatásban is, ahol már 26 felsőoktatási intézmény nyújt ilyen képzést ezer partnervállalattal együttműködve. A kormány döntésével kamatmentes lett a felsőoktatási képzésekre fordítható diákhitel, amely 2019 őszétől a nyelvtanuláshoz is igényelhető lett. A kormányzati szándékoknak megfelel, hogy a felsőfokú képzések esetében a STEM (természettudományos, műszaki, informatikai, matematikai) képzésre jelentkező hallgatók aránya a 2010-es 22 százalékról 2019-re 30 százalékra növekedett. Sőt, a tudománydiplomáciának hála 2010-hez képest közel kétszeresére emelkedett a külföldi egyetemeken dolgozó magyar vendégoktatók száma.

Az eredmények nem maradtak el az oktatás területén. Erre példa, hogy sokat javult a diákok teljesítménye szövegértés tekintetében. 2011 és 2016 között a tanulók szövegértését vizsgáló PIRLS felmérésben a magyar tanulók a 20-ról a 13. helyre léptek előre, megelőzve például Hollandiát, Csehországot és Németországot is. Sőt, a magyar diákok a PISA-felmérésben 2015-höz képest mindhárom mérési területen – szövegértés, matematika, természettudomány – előreléptek 2018-ra.

3.2. Erőn felül teljesítő egészségügy

Az elmúlt évtized talán legtöbbet vitatott szakpolitikai területe az egészségügy. Ez Magyarországon nem újdonság, hiszen a gyógyítás állapotáról és mikéntjéről szóló viták több évtizedesek, az öröklött bajok egy része pedig kulturális eredetű, és a szocializmus káros hagyatékára vezethető vissza. Miután pedig a balliberális kormányok közül Gyurcsány Ferenc talán a legtöbb kritikát – a gazdaság állapota mellett – az egészségügyi átalakítások kapcsán kapta, várható és a demokrácia logikájába illeszkedő folyamat volt, hogy az Orbán-kormány is ezen a területen kapja a legélesebb ellenzéki támadásokat.

Mindenekelőtt e területen is érdemes rögzíteni, hogy 2020-ban már 724 milliárd forinttal több jut egészségügyre, mint a baloldal által utoljára benyújtott, 2010-es költségvetésben. Ennek keretében kétharmaddal többet fordít a kormány az egészségügyi alapellátásra, mint 2010-ben, az akkori 119 milliárd forint helyett idén már 199 milliárd forintot. Emellett, hogy 500 milliárd forintos kórházfejlesztést hajtottak végre vidéken, 700 milliárdos kórházfejlesztési

programot indítottak el Budapesten. Így 2020-ig 77 kórházat, 54 rendelőintézetet, 104 mentőállomást újítottak fel, és megépítettek 23 új rendelőintézetet és 31 új mentőállomást. Az Egészséges Budapest Program keretében 4 centrumkórház jön létre, továbbá 25 budapesti és Pest megyei kórházat, valamint számos szakrendelő fejlesztésére kerülhet sor a következő években.

Szintén állandó vitatéma volt az elmúlt évtizedben az egészségügyi bérek kérdése. Ami tény, az az, hogy az orvosok bére átlagosan 82 százalékkal nőtt 2012 óta, 2020 őszén pedig törvényben rögzítették, hogy átlagosan további duplázás jön a következő években. Emellett az egészségügyi szakdolgozók fizetése ugyancsak jelentősen nőtt az előző kemény, recessziós válságév, vagyis 2012 óta, 2022-re pedig a 2016-os szint 2,5-szeresére fog emelkedni. Végül, de nem utolsósorban: a mentőszolgálatnál átlagosan 67 százalékos béremelés történt 2016 és 2018 között. Szintén idetartozó kérdés, hogy miközben a baloldali kormányok nem vettek új mentőautókat, a nemzeti kormány 2010-ben megkezdte a mentőállomások és azok mentőautóinak korszerűsítését. 2010 óta mintegy ezer mentőautó cseréjére került sor.

A bérek mellett az orvoslétszám is állandó viták tárgyát képezte. Miközben a háziorvosi rendszerben valóban komoly előregedés tapasztalható, és egyre több az ellátatlan, önálló praxissal nem rendelkező település, aközben sosem dolgozott még ennyi orvos Magyarországon. Jelenleg több mint 39 ezer szakember vállal munkát itthon, ami azt jelenti, hogy 2010 óta 15 százalékkal bővült a dolgozó orvosok száma hazánkban. Ez annak is köszönhető, hogy 2010 óta 60 százalékkal csökkent a külföldi munkavállalásra jelentkező magyar orvosok száma.

Az eszközbeszerzések kapcsán egyenesen sok évtizedes elmaradásokról beszélhetünk. A lélegeztetőgépek száma például gyakorlatilag „korrupciós mértékegység” lett az országban, már a kétezres években, jóval a koronavírus-járványt és az Orbán-kormány hivatalba lépését megelőzően. Az orvosi eszközök területén ugyanakkor komoly előrelépésről lehet beszélni: 2010 óta megduplázódott az MR-berendezések száma, a CT-berendezéseké több mint 40 százalékkal nőtt.

Kiemelt figyelmet fordítunk a szűrésre és a megelőzésre: tíz mobil szűrőállomás már forgalomba állt. Továbbá, a kormány ingyenessé tette a méhnyakrák elleni védőoltást a 7.

osztályosok számára. Emellett egy egész lépéssorozat célozta a dohányzás visszaszorítását. E cél elérése érdekében a kormány átrendezte a kiskereskedelmi piacot, 2011-ben pedig a nemdohányzók védelme érdekében fogadott el olyan törvényt, amely a közforgalmú helyeken, zárt térben megtiltotta a dohányzást. Ezen túlmenően a dohányzók számának visszaszorításával, valamint az igazságosabb közteherviseléssel magyarázható – az uniós kötelezettségek mellett – a dohányárak jövedéki terheinek emelése.

Bizonyára ezen intézkedések is közrejátszottak abban, hogy az EU-átlagnál magasabb, kétszeres arányban nőtt az egészségben eltöltött évek száma 2010 és 2019 között: férfiak esetében 3,8 százalékkal, nők esetében 3,2 százalékkal. Ez azt is jelenti, hogy míg tíz évvel ezelőtt az uniós rangsor hátsó harmadában helyezkedett el az ország, mostanra a 21-ről a 14. helyre, tehát éppen a középmezőny közepére lépett előre.

3.3. XXI. századi Magyarország

2010 után, a gazdasági helyzet fokozatos javulásával, valamint az uniós források egyre erőteljesebb és hatékonyabb felhasználásával elkezdtek körvonalazódni annak a Magyarországnak a jellemzői, amely a XXI. században egyre jobb lehetőségeket adhat polgárainak. Ezt egy sor hétköznapi infrastrukturális változás, a közlekedés javítása, nagyvonalú állami támogatással zajló helyi fejlesztések és a környezet fokozottabb védelme határozhatják meg.

Érdeemes talán a technikai változtatások közül néhányal kezdeni. Az elmúlt évtizedben mintegy 400 ezer család otthonában történtek energiahatékonysági fejlesztések, és közel 900 ezer háztartásba jutott el a szupergyors internet. A Digitális Jólét Program Pontok már 1500 helyszínen működnek. A szélessávú internettel rendelkező háztartások aránya 58 százalékról 83 százalékra nőtt 2010 és 2018 között.

A kormány jelentősen növelte a földgázellátás biztonságát. A 2010 óta történt fejlesztések eredményeként Magyarország gázvezetékei szinte valamennyi szomszédos országgal összeköttetésben állnak, így több irányból is érkezhetsz földgáz, a diverzifikáció tehát megvalósult. A megújuló energia is teret nyer: mindössze két év alatt, 2018 és 2020 között a naperőművekből a hálózatra kiadott energia mennyisége több mint tizenháromszorosára

nőtt. Ez az energiaimport arányát a hazai energiafogyasztásban egyharmad feletti szintről egynegyedes szint közelébe szorította vissza. 2020 őszén már volt olyan déli csúcsidőszak, amikor a hazai áramtermelés több mint negyedét adta a napenergia.

A közlekedés terén a kormány célja, hogy a gyorsforgalmi utak minden irányba elérjék a szomszédos országokat. Szlovákia, Szlovénia és Románia felé két határérintési ponton ezt meg is valósították. Emellett stratégiai cél, hogy a megyeszékhelyeket és a megyei jogú városokat bekössék a gyorsforgalmi úthálózatba (2020 végére ez 19 város esetében meg is valósul), és az is egy fontos célkitűzés, hogy minden településről harminc percen belül elérhető legyen a gyorsforgalmiút-hálózat. 2010 és 2019 között összességében 18,5 százalékkal nőtt a gyorsforgalmi utak hossza. 2025-re a tervek szerint már a hazai települések háromnegyede, illetve tízből kilenc magyar ember számára lesz ez napi valóság.

A kormányváltás óta a helyközi közlekedésben összesen 761, a helyi közlekedésben összesen 2133 új busz állt forgalomba. 2010-től 474 kilométernyi vasútvonal újult meg és 96 km-en villamosították a vasútvonalat. 2010 óta mintegy 1250 kilométer új kerékpáros útvonal fejlesztése történt meg Magyarországon. 2021 tavaszáig teljesen megújul a Balatoni Bringakör.

Új híd épült a Dunán Komáromnál, és fog épülni Paksnál, valamint Mohácsnál, továbbá tervben van Budapesten a Galvani-híd felépítése is, miközben felújították az ország legforgalmasabb közúti átkelőjét, az M0 déli Duna-hídját is. A Tiszán a Kecskemét környékéről Békéscsabára vezető M44-es gyorsforgalmi híd épül Tizsakürtnél, az M4-é pedig Szolnoktól északra.

2015-ben indult el a Modern Városok Program, ami Magyarország történetének eddigi legnagyobb városfejlesztési programja, mintegy 270 tervezett fejlesztéssel. Elindítása óta 2020 nyaráig 1800 forint értékű fejlesztés ment végbe, a program összesített nagyságrendje 4000 milliárd forintra rúg. A program keretében országszerte autópályák, kórházak, kulturális intézmények, ipari parkok épülnek, és turisztikai beruházások valósulnak meg.

A 2018-ban meghirdetett, és 2019 óta végrehajtott Magyar Falu Program (MFP) a legkisebb (5000 lélekszám alatti) települések helyzetének javítását szolgálja, ezzel Magyarország

lakosságának 30 százalékát érinti közvetlenül. Az MFP elindításával immáron a falvak közvetlenül is részesülhetnek az elmúlt évek áldásos gazdasági eredményeiből. A program elsősorban a falusi életminőség javítását és a vidék népességmegtartó képességének növelését szolgálja. A programban 2020 őszéig már több mint 10 ezer nyertest hirdettek, miközben két év alatt 1400 óvoda újult meg az országban. Az MFP keretében a kormány bevezette a falusi családi otthonteremtési támogatást, a falusi CSOK-ot is, amely közel 2500 települést érint, és amelyet – az áfa-visszatérítéssel együtt – 2020 őszéig 20 ezer család, összesen mintegy 85 milliárd forint értékben vett igénybe. Ráadásul a program részeként 2018-tól 2022 elejéig az országos mellékúthálózat 2500 kilométeren újulhat meg.

Budapestet a kormány kezdettől fogva a Nemzet Fővárosaként kezeli, és ehhez igazítja a fejlesztések támogatását is, amely multifunkcionális ösztönzőként is felfogható. Az intézkedések elsődleges hatása: a budapesti közterületek rendezése, a fővárosi szolgáltatások javítása, Budapest kulturális életének gazdagítása. A járulékos, egyéb hatások közé sorolható: a város rendezettebbé és élhetőbbé tétele; a turizmus felfutása; extra (helyi) bevételek generálása; a város- és országimázs javulása.

A jobboldali városvezetésnek és kormánynak köszönhetően konszolidálták Budapest pénzügyi helyzetét, és az állam átvállalta a főváros adósságait. 2010 és 2018 között a főváros biztonsága jelentősen javult, 46 százalékkal csökkent a regisztrált bűncselekmények száma. Sok régi fejlesztési adósságot is törlesztettek, amelyek felsorolására jelen tanulmány keretei között nincs lehetőség. Röviden a legfontosabbak: a régóta befejezetlen 4-es metró végül 2014-ben használatba vehették a budapestiek, emellett felújították a 3-as metró szerelvényeit. A metróvonal északi és déli szakaszának rekonstrukciója szintén elkészült. Számos fontos teret újítottak fel, például a Széll Kálmán teret, a Kossuth Lajos teret, a Ferenciek terét, a Nyugati teret és a II. János Pál pápa teret.

A korábbi, balliberális városvezetés elhanyagolta a Városligetet is, amely végre méltó lehet hagyományaihoz. A Liget Budapest projekt keretében megújul a Vajdahunyad vára és a teljes park is. Emellett számos egyetemi és kutatási épület épült vagy újult meg. Így például a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem épületei, miközben új épületeket kapott a Nemzeti

Közszolgálati Egyetem, megépült a Humán Tudományok Háza, és elkészült az MTA Természettudományi Kutatóközpontja is.

A környezet védelme az elmúlt években globálisan is az egyik legfontosabb téma lett. Magyarország ebben a tekintetben már a 2011-es Alaptörvény elfogadásával fontos lépéseket tett. Ilyen a világon elsőként rögzített GMO-mentesség: hazánk kiemelten fontos stratégiai kérdésként kezeli a géntechnológiával módosított növényekkel kapcsolatos tevékenységek szabályozását és a magyar mezőgazdaság GMO-mentes státuszának megőrzését. Ezt a stratégiát 2012. január 1-től hatályos új Alaptörvényünk XX. cikke is rögzíti.

Az Alaptörvény az Alapvetés P. cikkében azt is kimondja, hogy a természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége. Az Alaptörvény e szabálya tehát elvárásként rögzíti a természeti erőforrások védelmét, amely állami és egyben egyéni felelősségen is nyugszik.

A kormányzat álláspontja szerint Magyarország számára fontos a környezet védelme és a klímaváltozás elleni küzdelem, hiszen mindannyian tiszta vizet, tisztább levegőt és elviselhetőbb klímát szeretnénk. Az elmúlt években uniós szinten is példaértékű intézkedéseket tett hazánk, és vállalta, hogy a nap- és atomenergia együttes használatával 2030-ra a magyarországi áramtermelés 90 százaléka szén-dioxid-mentes lesz.

A közlekedésből származó környezetszennyezés visszaszorítása érdekében a kormány igyekszik minél nagyobb mértékben elterjeszteni az elektromobilitást. Mostanáig csaknem 2 ezer elektromos jármű megvásárlását segítette állami támogatás, és a töltőállomások hálózata is folyamatosan bővül: a jelenleg zajló program végéig több mint 170 állomás létesül majd.

Hazánk egyébként régóta kiveszi a maga részét a klímaváltozás elleni harcból. Magyarország azon 21 ország közé tartozik a világban, ahol 1990 óta úgy nőtt a bruttó hazai termék, hogy közben a szén-dioxid-kibocsátás 32 százalékkal, az energiafelhasználás 15 százalékkal, az üvegházhatású gázok kibocsátása pedig 35 százalékkal csökkent. 2019-ben Magyarországon az egy főre eső szén-dioxid-kibocsátás 40 százalékkal volt alacsonyabb, mint Németországban.

Legvégül, a jövő felé fordulva érdemes rögzíteni azt a fontos környezetvédelmi célt, hogy az erdőterületek nagyságát 21 százalékról 27 százalékra emelje hazánk a következő évtized végéig. E célkitűzés elérését szolgálja a Településfásítási Program, a magánerdők ültetésének támogatása, illetve az állami erdőgazdaságokban zajló Újszülöttek erdeje program, melynek részeként minden megszületett gyermek után tíz fát ültetnek.

Irodalomjegyzék

Ablonczy Bálint (2011): *Az Alkotmány nyomában. Beszélgetések Szájer Józseffel és Gulyás Gergellyel.* Elektromédia. Internetes elérhetőség:

<http://mek.oszk.hu/14000/14071/14071.pdf>

Békés Márton (2019): *Fordul a szél.* Közép- és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest.

Csáth Magdolna (2019): „*What Should the Economic Strategy Be in the V4 Countries?*” Aspen Review, 2019/3. (97-106. oldal) Internetes elérhetőség:

https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/aspeninstitutece.org/uploads/2019/08/ebook_Aspen-Review-3_2019_origin.pdf

Giró-Szász András (2019): *Gondolat és erő. A cselekvő állam orbáni modellje.* Matthias Corvinus Collegium – Tihanyi Alapítvány, Budapest.

Goodhart, David (2019): *Úton hazafelé. A populista lázadás és a politika jövője.* Századvég Kiadó, Budapest.

Herner-Kovács Eszter - Illyés Gergely - Rákóczi Krisztián (2014): *Külhoni szavazatok a 2014-es magyar országgyűlési választásokon.* Kisebbségkutató. 23. évf. 2. sz. / 2014 (7-19. oldal).

Lánczi Tamás (2019): *Harc a szuverenitásért.* Kommentár 2019/3. szám. (111-124. oldal) Internetes elérhetőség: <http://kommentar.info.hu/uploads/2019/3/1574850139.pdf>

Márky Zoltán (2018): *Egyedi-e a V4? Regionális együttműködési minták az EU-ban.* In: A Visegrádi Négyek jelentősége, struktúrája és értékei. Külügyi és Külgazdasági Intézet. (52-72. oldal) Internetes elérhetőség: https://kki.hu/assets/upload/V4_konyv.pdf

Sárközy Tamás (2014): *Kétharmados túlzáskormányzás avagy gólerős csatár a mély talajú pályán.* Park Könyvkiadó, Budapest.

Schmidt Mária (2013): *Nyugaton a helyzet változóban.* Közép- és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest.

Szczerzski, Krzysztof (2018): *Az európai utópia. Az integráció válsága és a lengyel reformkezdeményezés.* Rézbong Kiadó, Budapest.

Szájer József (2019): *Ne bánts a magyart! Gondolatok a bevándorlásról, a Fideszről, Magyarországról, Alaptörvényünkről és Európáról.* Közép- és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest.

Szlankó Bálint (2007): *Az elnök, a képviselő és a diplomata. Történetek az új Európai Unióból.* Athenaeum-Magyar Narancs, Budapest.